MINISTERUL CULTURII ŞI PATRIMONIULUI NAŢIONAL
DIRECŢIA JUDEŢEANĂ PENTRU CULTURĂ ŞI PATRIMONIUL NAŢIONAL BRAŞOV

SIBIU SIGHIŞOARA BRAŞOV MEDIAŞ BISTRIŢA

COSITORUL TRANSILVĂNEAN DE LA RENAŞTERE LA BAROC

SECOLUL AL XVI - XVIII-LEA

2012 - Braşov

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Ministerul Culturii și Patrimoniului Național
Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Brașov

Arta Cositorului Transilvănean de la Renaștere la Baroc Sec. al XVI- XVIII-lea

Catalog de expoziție

Mitran Gheorghe Moscaliuc Raluca

Sigiliul breslei turnătorilor în cositor din Brașov, sec. al XVII-lea

Brașov
2012

https://biblioteca-digitala.ro

Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Brașov

Titlul lucrării:
Catalogul expoziției **„ARTA COSITORULUI TRANSILVĂNEAN DE LA RENAȘTERE LA BAROC, sec. al XVI-XVIII-lea"**

Autori catalog și organizatori expoziție: **Mitran Gheorghe** director executiv - DJCPN Brașov;
Moscaliuc Raluca - DJCPN Brașov.

Tehnoredactare: **Mitran Gheorghe**
Moscaliuc Raluca
DTP: **Merlușcă Irinel**
Fotografii: **Mitran Gheorghe**
Simon Terezia
Ágnes Ziegler

Coperta 1 - autor **Csutak Levente**, grafică, compoziție - peisaj arhitectural medieval al burgurilor transilvănene Sighișoara și Brașov, cană de cositor Renaștere și steme ale orașelor - centre meșteșugărești ale breslelor cositorarilor.

Coperta 4 - cană, stil gotic târziu, datare 1500, gravată cu personaje biblice.Piesa dispărută în perioada anilor 1940? a aparținut Bisericii din Turia și apoi Muzeului din SF. Gheorghe (jud. Covasna). Cană liturgică caracteristică pentru tipul de producție al cănilor de transport „Schleifkannen", care s-au produs în Europa Centrală, unica cunoscută în Transilvania pentru această perioadă, cu valoare excepțională istorică, artistică, documentară și memorială. Piesa a fost publicată și comentată de istoricii Orban Balasz, Kornel Divald și Weiner Piroska.

ISBN: 978-973-0-12828-4

https://biblioteca-digitala.ro

Expoziție

iunie – iulie 2012

Arta Cositorului Transilvănean de la Renaștere la Baroc Sec. al XVI- XVIII-lea

PROIECT CULTURAL EXPOZIȚIONAL ÎN PARTENERIAT

Direcția Județeană pentru Cultură şi Patrimoniu Național Brașov
DIRECTOR, MITRAN GHEORGHE

Muzeul Județean de Istorie Brașov
DIRECTOR, DR. RADU ȘTEFĂNESCU

Participanți:

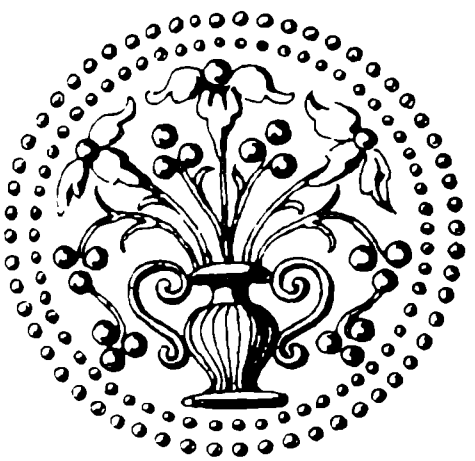
Muzeul Național Secuiesc, Sfântu Gheorghe - director, Vargha Mihály
Muzeul de Istorie Sighișoara - director, Nicolae Teșculă
Muzeul de Istorie Mediaș - muzeograf coordonator, Angela Paucean, muzeograf, Viorel Ștefu
Muzeul Țării Făgărașului „V. Literat" - director, Elena Băjenaru
Biserica Evanghelică C.A. România - Consistoriul Districtual Brașov: dekan, Plajer Christian și ist. artă, Ágnes Ziegler
Ioan Georgescu, colecție particulară

https://biblioteca-digitala.ro

Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Brașov prin director Mitran Gheorghe aduce mulțumiri tuturor reprezentanților instituțiilor participante la acest demers cultural expozițional regional precum și colecționarului Ioan Georgescu pentru contribuția cu opere de artă de mare valoare artistică, istorică, documentară, memorială, expresie a unui gest nobil de reîntregire și cunoaștere a Patrimoniului Cultural Național.

Structura tematică a expoziției:

- ARTA COSITORULUI
- PROPRIETĂȚILE STANIULUI
- ZONELE DE EXPLOATARE A MINEREULUI DE STANIU
- BRESLE
- TEHNICI DE DECORARE A COSITORULUI
- COMERȚ - BENEFICIARI
- STILURILE COSITORULUI
- TRĂSĂTURILE STILISTICE ALE ATELIERELOR TRANSILVĂNENE
 - MORFOLOGII: TIPOLOGIA FORMELOR
 - ORNAMENTICĂ: GRAVURI, TOARTE, PLACHETE
- MĂRCI
- COSITORUL EUROPEAN

https://biblioteca-digitala.ro

Cuprins

Cuvânt înainte 9
Arta cositorului 11
Concluzii 21
Summary 25
Zusammenfassung 35
Catalog - Lista lucrărilor 45

CATALOGUL ILUSTRAT AL COSITOARELOR
- Muzeul Național Secuiesc Sfântu Gheorghe 52
- Muzeul de Istorie Sighișoara 54
- Muzeul Județean de Istorie Brașov 58
- Muzeul de Istorie Mediaș 60

Biserica Evanghelică C.A. România - Consistoriul Districtual Brașov
- Biserica ev. Codlea 62
- Biserica ev. Beia 64
- Biserica ev. Dacia 65
- Biserica ev. Vulcan 66
- Biserica ev. Rupea 67
- Biserica ev. Ghimbav 68

Colecția particulară Ioan Georgescu 70

Tipuri de ornamente - Planșe 90

Bibliografie selectivă 103

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Cuvânt înainte

Cercetarea, valorificarea cultural științifică și expozițională a cositorului transilvănean constituie una dintre cele mai interesante experiențe asupra unei realități istorice și moșteniri culturale transmise de conștiințele comunităților burgurilor medievale din Transilvania.

Cositorul transilvănean este expresia cea mai democratică a stilului și gustului urban medieval. **Ceea ce argintul era pentru nobili și lutul pentru țărani, cositorul era pentru orășeni**, definea Nicolae Iorga, impactul social al valorii și semnificațiilor producției de cositoare.

Valoroasele articole de cositor dispersate astăzi prin voința sorții și a timpului în colecții particulare, colecții muzeale, colecții ecleziastice, etc. din țară și străinătate sau în medii ignorante constituie un potențial patrimoniu care necesită a fi identificat, cercetat și valorificat cultural științific și expozițional sub adevăratele sale semnificații istorice.

Pentru a introduce în planul cunoașterii publicului larg, a suscita interesul cercetătorilor, iubitorilor de artă, a colecționarilor, am organizat la Brașov, în anul 2012, în cadrul Muzeului Județean de Istorie Brașov o expoziție de lucrări de artă din cositor,

https://biblioteca-digitala.ro

valorificând cele mai frumoase și valoroase piese din colecțiile muzeelor din Brașov, Sighișoara, Mediaș, Sfântu Gheorghe, Făgăraș, din inventarele bisericilor evanghelice din județul Brașov și din colecția particulară Ioan Georgescu.

Expoziția etalează piese inedite din colecția particulară Ioan Georgescu, o colecție formată printr-o strădanie remarcabilă, cu exemplare de mare rafinament artistic, raritați, reprezentative pentru arta cositorului transilvănean.

Interesul național și internațional manifestat față de valorificarea culturală a frumoaselor și vechilor cositoare transilvănene a generat efortul nostru, al Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Brașov în parteneriat cu deținătorii specializați, muzee, colecționari particulari și biserici evanghelice din județul Brașov să organizăm expoziția „Arta cositorului transilvănean de la Renaștere la baroc, sec. al XVI-XVIII-lea".

Valoarea artistică și documentară a cositoarelor, cercetarea și etalarea lor, decriptează profilul psiho-social al omului medieval și trăsăturile vieții sale socio-profesionale din mediile burgurilor transilvănene.

Meritorie este contribuția participanților la această expoziție, fără de care această rară apariție a cositorului transilvănean, reunit în context public, nu ar fi fost posibilă.

Mitran Gheorghe

https://biblioteca-digitala.ro

Arta Cositorului

Mitran Gheorghe

Arta metalelor în Transilvania este considerată una din cele mai reprezentative forme de manifestare a culturii și civilizației medievale. Un rol important, valorizator l-a avut arta argintarilor și a turnătorilor în cositor, a căror creații remarcabile îmbogățesc astăzi patrimoniul nostru cultural național și fac dovada apartenenței la europenitatea cultural - artistică medievală. Numeroase cositoare se găsesc în colecții muzeale din țara noastră și din străinătate, în colecții particulare, în inventarul bisericilor, ca expresie a unui meșteșug artistic înfloritor. Valorosul fond de cositoare care s-a păstrat este cunoscut prin câteva studii de specialitate ale muzeelor, fiind insuficient cercetat și valorificat științific. Pentru a introduce în planul cunoașterii publicului larg și a impune atenției cercetătorilor, colecționarilor acest valoros patrimoniu, Muzeul de Istorie Brașov prin specialistul Mitran Gheorghe, a organizat în anul 1983, la Brașov expoziția, „Cositorul transilvănean de la Renaștere la baroc", valorificând piesele din colecția muzeului, din inventarele bisericilor din județul Brașov, colecții particulare, colecția Muzeului de Artă al României din București. Expoziția a fost itinerată la Muzeul Colecțiilor de Artă din București

https://biblioteca-digitala.ro

în anul 1984. Publicațiile de specialitate din străinătate manifestă un interes deosebit față de acest domeniu, valorificând frumoasele cositoare din muzee și colecții particulare din Germania, Anglia, America, Franța, Ungaria, Slovacia etc. Referirile cercetătorilor străini la patrimoniul nostru de cositoare și centrele meșteșugărești transilvănene, în încercarea lor de a le integra în spațiul cultural european de producție au fost inițial limitate și sporadice, datorită lipsei de consistență a literaturii noastre de specialitate. Ulterior literatura de specialitate străină a ultimilor douăzeci de ani, valorificând documentar colecții și piese de cositor transilvănene a revigorat interesul internațional pentru această artă transilvăneană uitată.

În acest context, catalogul și expoziția regională „Arta cositorului transilvănean de la Renaștere la Baroc, sec. al XVI-XVIII-lea", organizată în luna iunie-iulie 2012, la Muzeul de Istorie Brașov conferă o imagine de ansamblu asupra cositorului transilvănean, adresându-se publicului larg pentru a cunoaște acest valoros patrimoniu, colecționarilor și specialiștilor din țară spre admirație sau ca instrument de lucru iar literaturii de specialitate din străinătate ca sistem de referință.

Începuturile acestui meșteșug artistic sunt menționate documentar în 1393, când se face prima referire asupra meșterului Andreas Toppengiesser din Sighișoara. Practicarea meseriei s-a făcut înainte de această dată, în cadrul branșei turnătorilor de metale, încă nediferențiată ca specializare. Principalele centre transilvănene în care s-a dezvoltat acest meșteșug au fost: Sighișoara, Sibiu, Brașov, Mediaș, Bistrița, Baia Mare, Cluj etc.

În documentele de epocă meșterii turnători în cositor apar menționați sub diverse apelative:

https://biblioteca-digitala.ro

"Toppengiesser", „Czyngysser", „Kannegiesser", „Faber-stannarius", „Caldarista". În Brașov, prima mențiune documentară asupra meșteșugului turnării cositorului datează din 15 mai 1488 „Der Czyngysser" (turnător în cositor). În 1489 este menționat, tot în Brașov, meșterul „Jörg Kannegyesser" (Görg- turnător de căni). Specializarea meșteșugului trebuie pusă în legătură cu creșterea populației urbane din Brașov, care la mijlocul sec. al XV-lea concentra cca. 6000 de locuitori și 40 de meșteșugari. Aceeași situație înfloritoare este întâlnită la Brașov și în sec. al XVI-lea când lucrau 12 meșteri turnători în cositor bine organizați. Astfel că în anul 1562 în Brașov existau 43 de bresle profesionale.

Până în secolul al XVI-lea, producția atelierelor a stat sub amprenta stilului gotic, majoritatea pieselor fiind destinate scopurilor funcționale. De la jumătatea secolului al XVI-lea, când activitatea meșterilor turnători în cositor începe să se desfășoare în cadrul organizat al breslelor, se creează și se adoptă un stil decorativ. La 5 decembrie 1568, reprezentanții orașelor Sibiu, Sighișoara, Brașov, Mediaș, Bistrița și din alte scaune ale Universității săsești din Transilvania s-au întrunit la Sibiu și au adoptat un statut unic al breslelor de turnători în cositor. Statutul reglementa întreaga activitate profesională a meșterilor, calfelor, ucenicilor, reglementa proprietățile aliajului, impunea sistemul marcării produselor, preciza etapele de evoluție și specializare profesională de la ucenicie până la calitatea de meșter, impunea norme de etică profesională și de moralitate în viața privată, reglementa monopolul și dreptul de preemțiune al breslelor asupra producției, desfacerii și aprovizionării cu materie primă, înlăturând concurența extrabreslașilor. Statutul a fost întărit și

https://biblioteca-digitala.ro

recunoscut în 1580, 1593, 1602, când s-a reafirmat legalitatea acestui monopol al breslelor în contextul amplificării consecințelor procesului concurenței. În cadrul burgurilor transilvănene, breslele aveau și obligații strategico-militare. Corporațiile profesionale erau repartizate de consiliile orășenești în diferite puncte ale fortificațiilor orașului pentru a le apăra în situații de război. În timp de pace, breslele aveau obligația întreținerii turnurilor, bastioanelor, repararea zidăriei și a armamentului din dotare. Astfel breslei cositorarilor din Brașov îi era repartizat Turnul Alb (Roppenberg), în 1678, cositorarii „au fost luați de către Magistratul orașului din Turnul Alb" și incluși breslei aurarilor pentru apărarea bastionului aurarilor, conform mențiunii documentare din 1692 când, „au fost luați în breasla aurarilor". În Sighișoara, Sibiu și Mediaș existau fortificații, turnuri denumite și astăzi „Turnul Cositorarilor", remarcabile monumente istorice și de arhitectură.

Atelierele transilvănene se aprovizionau cu materie primă din centrele de exploatare bohemiene, importau lingouri din Slovacia, Viena, Cracovia dar se aprovizionau și de la Baia Mare. Staniul se topea și se alia cu plumb pentru a-i conferi rezistență, în proporția stabilită de statut spre a nu deveni nociv: la 10 funți staniu se adăuga un funt de plumb, sau la 6 livre staniu se adăuga o livră plumb. Pentru ca instrucția profesională să fie cât mai bună, calfele și meșterii aveau obligația stipulată în statut de a lucra și în alte ateliere, astfel cei mai mulți lucrau în atelierele germane, iar multe calfe din străinătate lucrau în atelierele transilvănene. Această interferență profesională a generat o anumită omogenitate culturală și tehnică între ateliere, care a imprimat anumite trăsături comune producției și ornamenticii cositorului.

https://biblioteca-digitala.ro

Sistemul de marcare, tipurile de mărci au apărut ca expresie juridică a sistemului de organizare a meșteșugului în bresle. În Transilvania, sistemul de poansonare a pieselor s-a încetățenit la sfârșitul secolului al XVI-lea. Marcajele garantau calitatea execuției produselor, respectarea procedeelor tehnice, certificau dreptul de monopol al breslei, proporțiile aliajului pentru a nu avea efecte toxice la utilizare. Locul aplicării ștampilei meșterului asupra piesei varia de la oraș la oraș. Atelierele brașovene aplicau mărcile pentru căni, pe capac la interior. Cele sighișorene, sibiene aplicau mărcile pe umărul toartei. Amprenta poansonului cuprindea inițialele meșterului și stema orașului care se aplicau fie împreună, fie separat. Talerele, farfuriile, platourile, patenele erau poansonate cu mărci pe bordura sau pe reversul suprafețelor. Forma mărcilor a evoluat de la epocă la epocă, de la stil la stil.

Principalii beneficiari ai producției de cositoare erau negustorii, gospodăria orășeanului, a burghezului, a nobilului, curțile princiare și nobiliare, administrația orașelor, târgurilor, bisericile și mănăstirile, castelele, cetățile, breslele etc. Diversitatea utilizării, larga accesibilitate a tuturor categoriilor sociale, difuzarea producției în majoritatea mediilor sociale au conferit acestei arte un caracter **„democratic"**. Documentele menționează numeroase cereri de cositoare din partea principilor din Transilvania, Moldova, Țara Românească avansate atelierelor brașovene. La început, cositorul a fost considerat un lux și abia după o vreme a fost acceptat pentru uzul general. În final, el a devenit o comoditate ieftină pentru folosința zilnică, așa cum reiese din proverbul transilvănean: „Vinul bun e bun chiar și dintr-o lingură de cositor". Arta cositorului în Transilvania a cunoscut o evoluție lentă,

https://biblioteca-digitala.ro

sub raport stilistic, morfologic, ornamental. Concepția tradițională a marcat întreaga producție de cositoare, până în secolul al XIX-lea. Elementele de inovație stilistică, tehnică, de preluare sau receptare din creația artistică europeană, nu sunt spectaculoase, frapante, integrarea lor efectuându-se discret. Tipurile de căni produse în Transilvania se structurează în mai multe categorii: tipul tronconic, tronconic cu cioc, piriform, piriform cu țeavă de turnare, cilindric, cilindric cu cioc. Tipurile de farfurii, platouri sunt cu bordura îngustă, lată sau „cardinal", festonate. Flacoane erau de formă poligonală cu dop filetat de înșurubare.

Tipul tronconic, cu o linie zveltă, echilibrată, reprezintă o formă predilectă a meșterilor stănari. El s-a impus prin frecvență și longevitate. Apare în secolul al XV-lea sub impresia goticului târziu, se dezvoltă în secolele al XVI-lea și al XVII-lea sub presiunea Renașterii. Evoluția morfologică a fost lentă. Desprinderea totală de gotic o face aparatul ornamental, care este evident în favoarea Renașterii până la sfârșitul secolului al XVII-lea. Spre deosebire de atelierele central și vest-europene care s-au distins în epocă prin tehnica „Edelzinn", promovând un ornament tipic Renașterii, cu personaje mitologice, scene alegorice, realizate în relief, asemănătoare concepției orfevrarilor, meșterii transilvăneni au adoptat modulațiile stilurilor artistice internaționale într-o manieră specifică. Proliferarea motivelor florale, geometrice, animaliere, scene de vânătoare, scene de petreceri, personaje nobiliere în veșminte de epocă, embleme de breaslă, inscripții erau realizate prin gravare. Abordarea prin turnare în relief s-a făcut doar pentru componente decorative, plachete, toarte, șarniere, piciorușe. Combinarea lor într-o compoziție personală, conferă gradul de specificitate creației transilvănene. Epoca barocă în Transilvania are o evoluție proprie; cositorul nu reprezintă stilurile europene încetățenite, Louis XIV, Louis XVI, rococo,

https://biblioteca-digitala.ro

empire, ci o mentalitate artistică renascentistă, în care spiritul este încă proaspăt, autentic, lipsit de elementele decadente proprii secolului al XVIII-lea.

Tipul tronconic cu cioc de turnare este specific perioadei de producție, 1700-1790. El este o formă derivată din tipul de bază, ca reflex al modelării barocului.

Tipul cilindric de dimensiuni mari, medii și mici a proliferat între anii 1660-1800, în special la Brașov. Aparatul ornamental este specific barocului transilvănean, de factură renascentistă: plachete cu personaje biblice și cu efigii ale reformatorilor, Luther etc., turnate pe calota capacului, scene biblice, motive animaliere, scene de vânătoare, personaje importante în veșminte de epocă, motive florale, motive geometrice, embleme de breaslă și inscripții gravate pe corp.

Tipul cilindric cu cioc, derivat din cel cilindric specific secolului al XVIII-lea, a fost creat mai mult pentru necesități funcționale.

Tipul piriform cu țeavă de turnare, specific secolului al XVII-lea, executat în atelierele sighișorene are o linie arhaică, tradițională. Producția nu a avut frecvență mare, dar își găsește similitudini în creația olandeză și nürnberghează.

Flacoanele reprezintă un tip frecvent abordat în creația stănarilor transilvăneni, din secolul al XVI-lea până în secolul al XVIII-lea. Ele sunt frumos decorate cu modele florale, embleme heraldice, personaje, motive animaliere. **Producția farfuriilor, talerelor, platourilor, sucupelor,** castroanelor a fost destinată scopurilor funcționale dar și decorative. Cele mai frumoase platouri sunt **cele de logodnă** executate de atelierele brașovene, sibiene, mediești sau bistrițene. Ele sunt gravate integral cu motivul celor doi logodnici în veșminte de epocă, specifice secolului al XVIII- lea, motive florale și animaliere, scene de vânătoare, embleme de breaslă, inscripții cu datări. În

https://biblioteca-digitala.ro

spațiul transilvănean au circulat o serie de sucupe de import executate în tehnica cositorului nobil. Talerul **„Învierea"** marcat de meșterul Paulus Öham din Nürnberg, talerul **„Hodie Mihi Cras Tibi"**, variante după „Temperantia" și „Susana" ale lui Fr. Briot etc. Tipul farfuriilor cu buza festonată, în stil baroc sau rococo târziu sunt mai puțin importante și semnificative pentru creația transilvăneană, fiind o preluare decadentă a influenței bohemiene. Tipurile de plachete turnate în relief pe fundul cănilor se disting ca element ornamental deosebit. Cele mai vechi și valoroase sunt plachetele cu tema „Iisus răstignit" și „Pieta", rare ca frecvență, secolul al XVI-lea și al XVII-lea. Placheta vas cu flori este cel mai frecvent întâlnită din secolul al XVII-lea până în secolul al XVIII- lea. Fiind o creație a Renașterii, sub forma Kantharosului cu flori, placheta a evoluat ulterior la contururi barocizante. Mai puțin frecvente sunt micile plachete decorative cu rozete florale, grifoni rampanți, aplicate pe capac la interior. Prezente sunt și plachetele cu efigia reformatorilor, Luther, Melanchton și Erasmus, aplicate în secolul al XVIII-lea pe capac la exterior. Plachete mici cu efigii, ale războinicilor legendari greci, portrete nobiliare sau chipuri de meșteri se regăsesc turnate pe capac la interior, secolul al XVI-lea, începutul secolului al XVII-lea. Placheta cu blazon heraldic turnată pe fundul cănilor, specifică atelierelor sighișorene, în secolul al XVII-lea, cu legenda, de factură renascentistă, acvile bicefale, denotă o bogată tradiție heraldică în Transilvania.

Un alt tip de ornament turnat îl constituie plastica decorativă a toartelor. El marchează individualitatea producției locale și influențele europene receptate. Motivele decorative se caracterizează prin reprezentarea până la detaliu, echilibru compozițional, abordarea predilectă a motivelor florale. Complexitatea realizării formelor de turnare, cererea mare pe piață a acestei componente necesare cănilor au determinat

https://biblioteca-digitala.ro

apariția unor meșteri specializați în acest domeniu. Acestă specializare a apărut în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și s-a dezvoltat în cursul secolului al XVIII-lea. Meșterii specializați în turnarea toartelor ornamentale își marcau produsele prin aplicarea poansoanelor în decorul toartelor. Tiparul cu ornamentul toartei, gravat în negativ conținea și tipul mărcii meșterului respectiv, astfel încât, după turnare acestea apăreau împreună în aceeași compoziție. O însemnare din protocolul breslei stănarilor din Brașov indica faptul că s-au cumpărat de la meșterul Christian Teutsch (1773 – 1794) mai multe tipare de toartă din alamă pentru folosință comună. Dintre meșterii care s-au distins în această specializare sunt: C.P. din Sibiu, secolul al XVIII-lea, G.B. din Sighișoara, secolul al XVII-lea, Lukas Meldt din Brașov, 1701 – 1735, Christian Teutsch din Brașov etc. În Occident, varietatea modelelor toartelor era redusă iar multe dintre ele nu erau decorate. În Transilvania, din evaluarea patrimoniului de cositoare cercetat, putem afirma că au circulat mai mult de 20 de tipuri de toarte. În general, toartele erau ornamentate cu motive florale ale căror forme de reprezentare au evoluat potrivit modei epocii și stilurilor. Între motivele florale erau interpolate măști, figuri de îngeri, tema pelicanului, cocoșul, veverița, Bachus, păsări. O caracteristică a modelului decorativ transilvănean o constituie dispunerea compozițională a motivelor florale, în volute, meandre, elipse, lujeri împletiți în desenul arabescului, vaze sau Kantharos cu flori de factură renascentistă.

În specificul concepției locale se include o variantă a influenței nürnbergheze și a celei franceze, care europenizează și înnobilează ornamentica toartelor.

În condițiile apariției în sec. al XIX-lea, a unei puternice concurențe declanșate de producția manufacturieră a sticlei și ceramicii fine ce se impun pe piață prin volum , rafinament și prețuri mai scăzute, în

https://biblioteca-digitala.ro

detrimentul producției de cositoare, atelierele breslașe își restrâng activitatea și implicit volumul vânzării. Cositorul cedează treptat în fața acestei concurențe și în secolul al XIX-lea se mai lucrează doar piese fără valoare artistică. Abia în jurul anului 1900, această artă cunoaște pentru scurt timp un reviriment prin stilul Art Nouveau sau Jugendstil.

Cositorul transilvănean este reprezentativ pentru un anumit nivel de cultură și civilizație a burgurilor medievale din spațiul intracarpatic. El a parcurs și a exprimat în totalitate principalele curente artistice și stilistice europene de la gotic la baroc, definindu-și cu autoritate personalitatea meșteșugărească și artistică în procesul interferențelor culturale.

Stilul transilvănean a îmbrățișat întreaga producție meșteșugărească și artistică medievală, specificitatea lui consta în unitatea de concepție a particularităților de expresie artistică în raport cu normele și formele stilurilor europene.

Cositorul transilvănean și-a definit individualitatea evoluând prin tradiționalism, o emancipare lentă a formelor și ornamentelor. Prelucrarea fondului cultural tradițional local și a influențelor cu care a intrat în contaminare s-a făcut în manieră personală, ca expresie a unui mod de viață medieval, tipic breslaș. Repertoriul ornamental se caracterizează prin compoziții precise, rigurozitate a proporțiilor, preferința pentru detalii, reprezentări fidele din natură, simbolice și alegorice, transpuse într-o lume statică sau în mișcare. Mesajul semantic al ornamenticii exprimă intenția de comunicare culturală între experiența profesională și conștiința socială din interiorul societății.

Expresie de simplitate și noblețe, a unei mentalități sociale dispărute, cositorul transilvănean rămâne în primul rând un document reprezentativ al istoriei burgurilor medievale, o expresie a unei spiritualități profesionale cu trăsături europenizante.

https://biblioteca-digitala.ro

Concluzii

Cositorul transilvănean **este reprezentativ** pentru un anumit nivel de cultură și civilizație a burgurilor medievale din spațiul intracarpatic. El a parcurs și a exprimat în totalitate principalele curente artistice europene de la gotic la baroc. În acest proces evolutiv, mediile meșteșugărești locale și-au definit cu autoritate personalitatea stilistică în cadrul influențelor și interferențelor culturale și profesionale europene.

Stilul transilvănean a îmbrățișat întreaga producție meșteșugărească și artistică, cositorul participând la formarea și afirmarea acestuia.

Fenomenul artistic transilvănean are un caracter istoric. El nu a apărut ca un reflex târziu și nu reprezintă o prelungire sau un import cultural-artistic retardatar, aleator, al mișcărilor stilistice europene, ci s-a născut firesc și oportun în condiții și circumstanțe istorice specifice, ca rezultat al unor acumulări cantitative și calitative, al unor procese istorice complexe desfășurate în matricea intracarpatică, aceea care i-a determinat individualitatea. **Specificitatea stilului transilvănean** constă în **unitatea de concepție** a particularităților de expresie artistică în raport cu normele și formele stilurilor europene.

https://biblioteca-digitala.ro

Nota individuală a stilului transilvănean constă în **unitatea stilistică** reprezentată în diversitatea producțiilor artistice. Un cositor, o piesă de orfevrărie, o ladă de breaslă, un mobilier pictat, sau orice lucrare artistică transilvăneană, este purtătoarea unui **limbaj propriu,** comun, cuprins în conceptul de **stil transilvănean inconfundabil**.

Cositorul transilvănean și-a definit în întreaga lui evoluție individualitatea prin **tradiționalism**, o emancipare lentă a formelor și a ornamentelor. Prelucrarea fondului tradițional local și a influențelor cu care a intrat în contaminare, în manieră personală, difuzarea în masă a repertoriului ornamental transilvănean, constituie o **expresie democratică** a gustului socio-urban, a unui mod de viață medieval.

Repertoriul ornamental se autorecomandă printr-o **compoziție precisă,** respect pentru proporții, preferință pentru detalii, spre reprezentările fidele din natură, iconuri simbolice și alegorice etc. transpuse într-o lume statică sau în mișcare, cu o semantică și stilistică inconfundabilă.

Inițierea ucenicilor, a calfelor și a meșterilor artizani sau artiști prin acumularea experiențelor generațiilor precedente și prin șlefuirea lor cu mediile incitante ale marilor curente artistice nu constituie numai un fenomen profesional ci și un act cultural care a valorizat **stilul transilvănean cu trăsături europenizante.**

Caracterul social al ornamenticii exprimată prin heraldica profesională, nobiliară, scene, personaje și simboluri biblice reprezentate naturalist într-o concepție populară, este evidențiat de preocupările și aspirațiile unor grupuri umane în spațiul ocupațiilor lor în intenția de comunicare a mesajului semantic în interiorul societății.

https://biblioteca-digitala.ro

Caracterul memorial al inscripțiilor și al datărilor face dovada unei conștientizări valorice în procesul transmiterii mesajului cultural contemporanilor și posterității.

Creația turnătorilor în cositor, fenomen artistic valorizator al procesului muncii și al sistemului specific de organizare juridică și economică, își explică longevitatea prin **fidelitatea** cu care a însoțit evoluția mediilor meșteșugărești breslașe, pe acei artizani medievali profesioniști care au înzestrat-o cu **simplitatea** și **noblețea** lor spirituală. Mediile meșteșugărești breslașe s-au stins treptat, părăsind împreună scena istoriei în amurgul unei vieți medievale dispersate de consecințele dramatice ale concurenței cu artefactele epocii care i-a urmat. Noul mod de gândire, noile tehnologii manufacturiere, evoluția gustului estetic și pragmatic socio-urban au trimis ireversibil în istorie și în nostalgie arta cositorului.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Summary

In Transylvania, the metal art is seen as a representative expression of medieval culture and civilisation. It played an important and imperative role in the art of silversmiths and tin founders during this period. Their remarkable works enrich our national cultural heritage and show the connection to the European medieval culture and art. We can find numerous tinworks in museum collections both at home and abroad as well as in private collections and ecclesiastical inventories, as an expression of a flourishing, artistical trade. The most precious studies about tinworks were made by the museums; however, there is insufficient scientific data to help the understanding of their provenance and the data that is at hand is not fully used. In order to publish data in this domain, the History Museum of Brasov had to gain the attention also of scientists as well as collectors. It organized a tin exhibition in 1983 called "Transylvanian tin from Renaissance to Baroque". During the exhibition, the museum used pieces from its ecclesiastical collections, from the collections of: the churches of Brasov, the National Museum of Art of Romania and there were also used

https://biblioteca-digitala.ro

private collections. The 1984 exhibition was also held in the National Museum of Art of Romania, in Bucharest.

Literary works of foreign authors show an amazing interest in this domain, bringing into the open beautiful tinworks belonging to museums and private collections from the following countries: Germany, England, America, France, Hungary, Slovakia, a.s.o. The references made by scientists from abroad regarding our tin collection and the Transylvanian trade centers have tried to place them within the European frame; however their conclusions have been rather incomplete and sporadic. This may result from the lack of consistency of our literature in this area.

In this context, the catalogue and the Regional exhibition of "Transylvanian Tin Art from Renaissance to Baroque, XVI-XVIIIth Century", held in June 2012 at the History Museum of Brasov, gives an overview of the Transylvanian tin and it is addressed to the general public, as well as to tin collectors and experts of our country, as a work instrument. It also has the purpose to serve as a reference system for the foreign literature.

The beginning of this specific trade was attested in documents in 1939, which referred to Andreas Toppengiesser from Sighișoara. The craft was known also before this date in reports about the metal founder's guild that had not yet been developed to a certain branch. The most important centers in which this trade developed were Sighișoara, Sibiu, Brașov, Mediaș, Bistrița, Baia Mare a.s.o. Until the XVIth century, the workshop production was

https://biblioteca-digitala.ro

influenced by the Gothic style and the most products served functional aims. From the second half of the XVIth century, the activity of the tin founders began to be organized within the guilds and it had been developed a specific decorative style. On the 5th of December 1568 in Sibiu, there has been a gathering of representative towns and cities such as Sibiu, Sighișoara, Brașov, Mediaș, Bistrița and of other Transylvanian-Sachsen university residences with the aim of establishing a unique statute of tin founders. This statute regulated the whole professional activity of the masters, journeymen and apprentices, as well as the alloy proportion. It imposed the marking of the products and the precisement of the evolution stages concerning the professional instruction from apprentice to master. Ethic-professional norms as well as private life morality have been transferred from the art. Above all, it is important to mention the production, buying and selling of raw materials in order to eliminate the non-guild competitors. This statute was strengthened and admitted in the years 1580, 1593 and 1602. The Transylvanian workshops were provided with raw material from the Bohemian exploitation centers with materials that have been imported from Slovakia, Vienna, Krakow as well as tin that was provided from centers such Baia Mare. Tin was melt and alloyed with lead that increased the resistance. This alloy was made according to the proportions regulated in the statute so that it wouldn't become harmful: for 10 pound tin was given 1 pound lead or for 6 livre tin 1 livre lead. In order to provide the best professional instruction conditions, journeymen and masters had the statutory duty to work in their

https://biblioteca-digitala.ro

own workshops as well as in other workshops from across Europe. Therefore, many German workshops employed Transylvanian journeymen and vice versa in Transylvania. This professional interference has lead to a certain cultural and technical partnership between the countries as well as between the workshops that has been materialized in common products and ornamental characteristics.

The marking system and the mark types appeared as a legal expression of the guild's organizing system. In Transylvania, the marking system came into use at the end of the XVIth century. The marks stood for quality of the products as well as for respecting the technical processes; they attested the guild's right of monopoly and the alloy proportions in order to keep out of poisoning effects. On the pieces of tin, the stamp's place was different from one town to another. The workshops from Brașov put their can marks inside the tankard and those from Sighișoara and Sibiu put them on the handle shoulder. On the marks appeared together or separate, the master's initials and the town emblems also appeared in different locations on the tin. Cups, plates and dishes were marked on the margin or on their reverse. The mark's figure developed from one time period to another and from style to style.

The tin production sellers were commercialists, town citizens, noblemen, prince courts, towns and market administrations, churches and abbeys, castles, fortresses, guilds, a.s.o. A "democratic" character was given by the variety and accessibility for all the social categories and by the productions that spread among the whole society. Documents mention

https://biblioteca-digitala.ro

numerous tin demands made to workshops from Brașov by princes from Transylvania, Moldova and Țara Românească. At the beginning, tin was seen as luxury object and was later accepted for general use. Finally, it became a cheap, daily used product. A Transylvanian saying said, "Good wine is good even from a tin spoon".

From a stylistic, morphologic and ornamental point of view, the Transylvanian tin had a slow development. The traditional view had influenced the tin production until the late XIXth century. The stylistic and technical skills of the European creation were not very innovative, instead they were discreetly accepted. The Transylvanian cans were classified in many categories: con shape, rostal conic, pyriform, pyriform with a tube, cylindrical, rostral cylindrical. Plates and dishes had a festooned, thin, large or "cardinal" margin and the falcons were polygonal.

The con shape type, with his graceful equalized style, was beloved by the tin workers. This has been seen through the widespread of the shape in Europe as well as through its frequency and longevity of the item. Its appearance has been attributed to the XVth century and this has fallen under late Gothic influence. Morphologically, morphologically it developed slowly, under Renaissance pressure in the XVIth and XVIIth century. The final schism from Gothic style is given by the ornamental view of the XVIIth century, which speaks clearly for the Renaissance. In opposition to the central and west European workshops, which were distinguished in this period through the noble tin technique, introducing typical Renaissance ornaments with in relief made

https://biblioteca-digitala.ro

mythological figures and allegorical scenes, the Transylvanian traders adopted the international styles in a particular way. Specific for Transylvanian traders is the increase of engraved flower and geometric motives. The personal revelation of only some elements through relief founding of ornaments, plaques, handles, hinges and their combinations showed a great interest. In Transylvania, the Baroque had his own evolution. This has meant that the tin does not represent any European style such as Louis XIV, Louis XVI, Rococo or Empire. The tin represents a fresh authentic Renaissance thinking, free from the decadent elements of the XVIIIth century. The rostal conic style is for the period 1700-1790 characteristic. It appeared as a reflection of the Baroque, modeling and modifying the basis form. The cylindrical type of different dimensions - big, middle and small – developed in Brașov between 1660 and 1800. The ornaments are characteristic for the Transylvanian Renaissance specifically Baroque: plaques with bible figures, founded on the tankard as well as flower and geometrical motives, engraved guild emblems. The postal cylindrical type, as a derivate of the cylindrical ones, is characteristic for the XVIIIth century and was created for functional aims. The pyriform objects, specific for the XVIIth century, made by workshops from Sighișoara, have an archaic traditional line. The production did not have a big frequency, but it finds similarities in Holland and Nürnberg. Frequent types used in Transylvania were the falcons produced between the XVIth and XVIIIth century. They are beautifully decorated with flower and animal motives, herald emblems and figures. The plates, cups and dishes production had

https://biblioteca-digitala.ro

had functional but also decorative aims. The most beautiful are the engagement dishes made by the workshops of Brașov. They are totally engraved with the motive of the two fiancés in characteristic XVIIIth century clothes, flower and animal motives, hunting scenes, guild emblems, date inscriptions.

In the Transylvanian area existed a series of imported noble tin sucups; a dish called "Resurrection" stamped by master Paul Oham from Nürnberg, a dish "Hodie Mihi Cras Tibi", variants after "Temperantia" and "Susana" by Fr. Briot a.s.o. Less significant Transylvanian creations are the plates with festooned margin made in Baroque or late Rococo style. They constitute a decadent undertaking of the Bohemian influence. As an extraordinary ornamental element appeared on the can bottom relief founded plaques. The oldest were made in the XVIth and XVIIth century with the theme "Jesus crucified" and "Pieta". This Renaissance creation developed later to Baroque characteristics. Less frequency had the ornamental plaques with flower motives and inclined grasp animals inside the tankard. Valuable pieces are the plaques with the image of the reformers Luther, Melanchton and Erasmus founded on the tankard, which appeared in the XVIIIth century. In the XVIth century and the beginning of the XVIIth century, inside the tankard were founded small plaques representing Greek soldiers or tin masters. The existence of Transylvanian heralds is proved by the plaques founded inside the cans, representing emblems and being representative for the workshops from Sighișoara in the XVIIth century.

https://biblioteca-digitala.ro

The handles constituted another type of founded ornaments. They show the particularities of the local production and the accepted European influences. The ornaments are characterized through details, equality of composition and predilection for flower motives. The complex forms and market demands lead to the appearance of masters in this range. This specialization appeared in the second half of the XVIIth century and developed during the XVIIIth. The tin found specialized masters, marked their products through in the handle ornament included signs. The negative engraved, handle ornament included also the master's sign. A notice of the tin founders guild from Brașov shows us that the guild buys from master Christian Teutsch (1773-1794) a number of handle found shapes made of brass.

Some of the distinguished masters are: C.P. from Sibiu in the XVIIIth century; G.B. from Sighișoara in the XVIIth century, Lukas Meldt from Brașov (1701-1735), Christian Teutsch from Brașov a.s.o. In western Europe, the diversity of handle models was poor and they were not ornamented. In Transylvania existed, after scientists' approximations, over 20 handle models. Generally, the handles were ornated with flower motives developed according to the epoch and style. Among these flower motives were included masks, angel figures, pelican and rooster themes, squirrels, Bachus and birds.

Specific to the Transylvanian ornamental style is the arrangement of ornamental spirals, meanders, the arabesque design of interweaved tendrils, vases or "Kantharoi"-s with flower models. The characteristic of the local point of view includes variants of the

https://biblioteca-digitala.ro

Nürnberg and French influence so that we reach to an European size of handle ornamentation.

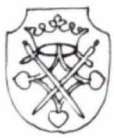
The Transylvanian tin is representative for a certain Middle Age culture and civil level. He passed and expressed the most important European stylistic and artistic streams from the Gothic to the Baroque so he defined with authority his artistic and manual personality in the cultural overlaying process. The Transylvanian style enclosed the whole Middle Age manual and artistic production. His individuality is shown by the unitary artistic point of view reported to the European laws.

The individuality of the Transylvanian tin is defined through a slow emancipation of form and ornaments. The processing of the traditional local and cultural art made the contact influence in a personal style through the expression of a Middle Age guild lifestyle. The ornaments are characterized through well-defined compositions, accurate proportions, preference for details, precise natural, symbolic and allegoric representations that were included in a static or moving world. The semantic message of the ornaments is expressed through the correspondence between professional experience and social consciousness inside the society.

The Transylvanian tin, as expression of the simplicity and generosity of a disappeared social frame, continues to remain a significant stamp on the Middle Ages from a historical, professional and spiritual point of view with huge European characteristics.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Zusammenfassung

In Siebenbürgen ist die Metallkunst als eine der kennzeichnendsten Ausdrucksformen der mittelalterlichen Kultur und Zivilisation angesehen. Eine wichtige, wertbildende Rolle spielte die Kunst der Silberschmiede und Zinngiesser, deren bemerkenswerte Arbeiten heutzutage unser nationalen Kulturpatrimonium reichern und die Zugehörigkeit zur mittelalterlichen europäischen Kultur und Kunst beweisen. Als Ausdruck eines blühenden, künstlichen Handwerkes findet man zahlreiche Zinnarbeiten in museistischen Sammlungen aus Inn-und Ausland, privaten Sammlungen und kirchlichen Bestand verzeichnissen. Der wertvolle, erhaltene Fond der Zinnarbeiten ist durch einige museistiche Fachstudien bekannt, aber ungenügend wissenschaftlich erforscht und verwertet. Um dieses wertvolle Patrimonium dem Wissen des weiten Publikums bekannt zu machen und die Aufmerksamkeit der Forscher und Sammler anzuziehen, organisierte das Geschichtemuseum (Muzeul de Istorie) Braşov (Kronstadt) im Jahre 1983 die Zinnausstellung "Siebenbürger Zinn von der Renaissance zum Barock". Dadurch wurden Teile aus der Museumsammlung, aus kirchlichen

https://biblioteca-digitala.ro

Bestandverzeichnissen des Kreis Brașov (Kronstadt), privaten Sammlungen und aus der Sammlung des "Muzeul Colecțiilor de Artã al României" (Rumänisches Kunstsammlungsmuseum) verwertet. Im Jahre 1984 fand diese Ausstellung im "Muzeul Colecțiilor de Artã al României) in Bukarest statt. Die Fachpublikationen aus dem Ausland zeigen eine grosse Interesse für diesen Bereich durch die Verwertung der schönen Zinnarbeiten der Museen und privaten Sammlungen aus Deutschland, England, Amerika, Frankreich, Ungarn, Slowakei u.s.w. Die Beziehungen der ausländischen Forscher zu unserem Zinnpatrimonium und zu den Handwerkszentren aus Siebenbürgen und ihre Versuche sie in den europäischen Raum einzugliedern sind sporadisch, unvollständing, mit einigen falschen Beimessungen, die unserer unvollständigen Fachliteratur zuzuschreiben sind.

In diesem Zusammenhang, liefert dieser Katalog und die regionale Ausstellung "Siebenbürgische Zinnkunst von der Renaissance zum Barock XVI-XVIII. Jh.", die im Juni-Juli 2012 bei dem Geschichtemuseum Kronstadt (Muzeul Judetean de Istorie Brasov) statt findet, einen Überblick über den Siebenbürger Zinn, in dem sie sich dem weiten Publikum für das Kennenlernen dieses wertvollen Patrimoniums wendet, den Sammlern und Fachleuten aus dem Innland als Arbeitsinstrument und der ausländischen Fachliteratur als Bezugsystem dient.

Die Anfänge dieses Kunsthandwerkes sind 1393 in Dokumenten verzeichnet als man sich auf Andreas Toppengiesser aus Sighișoara (Schässburg) bezog. Dieses Handwerk war auch vor diesem Datum bekannt aber im Rahmen der Metallgiesser, ohne Fachunterschiede zu machen. Die wichtigsten

https://biblioteca-digitala.ro

siebenbürgischen Zentren in denen sich dieses Handwerk entwickelt hatte, waren: Sighișoara (Schässburg), Sibiu (Hermannstadt), Brașov (Kronstadt), Mediaș (Mediasch), Bistrița (Bistritz), Baia Mare, u.s.w. Bis zum XVI. Jahrhundert stand die Produktion der Werkstätte unter Einfluss des gotischen Stiles und die meisten Erzeugnisse dienten funktionellen Zwecken. Beginnend mit der Mitte des XVI. Jahrhunderts, als die Tätigkeit der Zinngiesser in organisierten Zünften stattfindet, wird ein dekorativer Stil entwickelt und angenommen. Am 5 Dezember 1568 versammelten sie sich in Sibiu (Hermannstadt), Sighișoara (Schässburg), Brașov (Kronstadt), Mediaș(Mediasch), Bistrița (Bistritz) und an andere Standorte der siebenbürgisch-sächsischen Universitäten. Diese verfassten ein Einzelstatut der Zinngiesserzünften. Dieses Statut regelte die ganze profesionelle Tätigkeit der Meister, Gesellen und Lehrlinge, regelte die Legierungsverhältnisse, setzte das Markierungssystem der Produkte durch, bestimmte die Evolutionsetappen von Lehrling zum Meister, setzte Normen des professionellen Ethik und der Moralität im Privatleben durch, regelte das Monopol und Vorverkaufsrecht der Zünften über die Produktion, den Verkauf und den Aufkauf der Rohstoffe sodass die Konkurrenz der Nichtzünftler beseitigt wurde. Dieses Statut wurde 1580, 1593 und 1602 verstärkt und anerkannt. Die siebenbürgischen Werkstätte versorgten sich mit Rohstoffen aus den böhmischen Forderungszentren, importierten Barren aus der Slowakei, aus Wien, Krakau, aber versorgten sich auch von Baia Mare. Der Zinn wurde geschmolzen und um die Widerstandsfähigkeit zu heben, wurde er mit Blei legiert. Dieses geschah in dem vom Statut bestimmten Verhältnis, um nicht

https://biblioteca-digitala.ro

giftig zu werden: zu 10 Pfund Zinn gab man 1 Pfund Blei oder zu 6 Livre Zinn 1 Livre Blei. Damit die professionelle Unterweisung in besten Bedingungen verläuft, hatten die Gesellen und Meister die statutare Pflicht auch in anderen Werkstätten zu arbeiten sodass viele in deutschen Werkstätten arbeiteten und dass ausländische Gesellen in siebenbürgischen Werkstätten tätig waren. Diese professionelle Verpflichtung führte zu einer gewissenen kulturellen und technischen Einheit zwischen den Werkstätten, was zu einigen gemeinsamen Zügen der Produktion und Verzierung führte.

Das Markierungssystem, die Markentypen, erschienen als gesetzlicher Ausdruck des Organisierungssystems in Zünfte. In Siebenbürgen hat sich das Markierungssystem gegen Ende des XVI. Jahrhunderts eingebürgert. Die Markierungen bürgten für die Qualität der Produkte; das Einhalten der technischen Verfahren bescheinigten das Monopolrecht der Zunft und die Legierungsverhältnisse sodass bei der Verwendung keine Vergiftungseffekte erscheinen. Der Platz des Stempels auf dem Exponat war unterschiedlich von einer Stadt zur anderen. Die Kronstädter Werkstätte legten die Kannenmarke auf den Innenteil des Deckels während die aus Schässburg und Hermannstadt diese auf die Henkelschulter legten. Auf der Marke erschienen die Initialen des Meisters und das Stadtwappen entweder zusammen oder getrennt. Die Teller, Schalen, Schüsseln, Servierplatten, Patene waren auf dem Rand oder auf der Kehrseite markiert. Die Form der Marken entwickelte sich von einer Epoche zur anderen und von Stil zu Stil.

Die Hauptnutzniesser der Zinnproduktion waren Händler, Städter, Grossbürger, Edelmänner, die

https://biblioteca-digitala.ro

Prinzenhöfe, Stadt und Marktwaltungen, Kirchen und Kloster, Schlösser, Burgen, Zünften u.s.w. Die mannigfaltige Nutzung, die weite Zugänglichkeit für alle sozialen Kategorien und die Verbreitung der Produktion in den meisten Gesellschaftsklassen gaben dieser Kunst einen "demokratischen" Charakter. Dokumente erwähnen zahlreiche Zinnforderungen der Fürsten aus Siebenbürgen, Moldau, Walachei, gerichtet an die Kronstädter Werkstätte. Anfangs wurde der Zinn als Luxus angesehen und wurde erst später für allgemeinen Gebrauch benützt angenommen letztendlich wurde er ein billiges, täglich verwendetes Produkt, so wie es auch im siebenbürgischen Sprichwort lautet: "Auch aus einem Zinnlöffel schmeckt der gute Wein gut".

Vom stilistischen, morphologischen und Verzierungsstandpunkt hatte der Siebenbürger Zinn eine langsame Entwicklung. Die traditionelle Anschauung hat die ganze Zinnproduktion bis spät in das XIX. Jahrhundert beeinflusst. Elemente der stilistischen und technischen Erneuerung, Aufnahme der europäischen künstlichen Schaffung waren nicht ausserordentlich, sondern diese wurden diskret aufgenommen. Die in Siebenbürgen erzeugten Kannen werden in mehrere Kategorien eingeteilt: kegelstumpfförmig mit Schnabel, birnenförmig mit Giessrohr, zylinderförmig, mit Schnabel. Die Teller und Platten haben einen festonierten, schmalen, breiten oder "Kardinal" Rand, während die Fläschchen vieleckig sind.

Der kegelstumpfförmige Typ, mit einer ausgeglichenen, zierlichen Linie stellt die Lieblingsform der Zinnhandwerker dar. Dieser hat sich durch Häufigkeit und Langlebigkeit durchgesetzt. Er escheint im XV. und XVII.

https://biblioteca-digitala.ro

Jahrhundert unter dem Druck der Renaissance, wobei die morphologische Evolution langsam ist. Der endgültige Riss von der Gotik wird von dem Verzierungsapparat gebildet, der eindeutig bis zum Ende des XVII. Jahrhunderts für die Renaissance spricht. Zum Unterschied von den zentral-und westeuropäischen Werkstätten, die sich in der Epoche durch die Edelzinntechnik ausgezeichnet haben, indem sie typisch Renaissanceverzierungen eingeführt haben, mit im Relief abgebildeten mythologischen Gestalten und allegorischen Szenen, ähnlich der goldschmiedischen Anschauungen, haben die siebenbürgischen Handwerker die internationalen künstlichen Stile eigenartig aufgnommen. Spezifisch für die Siebenbürger Handwerker sind die Vermehrung der blumenförmigen und geometrischen Motive durch Gravierung; das Hervorbringen nur einiger Elemente durch Reliefgiessung wie z.B. Verzierungen, Plakette, Henkel, Scharniere, Füsschen und ihre Kombination in persönlicher Art und Weise. Der Barock hat in Siebenbürgen eine einige Evolution sodass der Zinn keinen eingebürgerten europäischen Stil wie Louis XIV, Louis XVI, Rokoko, Empire vertritt, sondern ein artistisches Renaissancedenken, in dem der Geist noch frisch, authentisch, frei von den dekadenten Elementen des XVIII. Jahrhunderts war.

Der kegelstumpfförmige Typ mit Schnabel ist spezifisch der Produktionszeitspanne 1700-1790. Es ist ein von der Basisform abgeleiteten Typ entstanden als Reflex der barocken Modelierung. Der zylinderförmige Typ von verschiedenen Massen - gross, mittel und klein - entwickelte sich zwischen 1660-1800, vor allem in Brașov (Kronstadt). Der Verzierungsapparat ist spezifisch des Siebenbürger

https://biblioteca-digitala.ro

Barock in Renaissanceart: Platten mit biblischen Gestalten, gegossen auf dem oberen Teil des Deckels, blumenförmige und geometrische Motive, gravierte Zunftwappen. Der zylinderförmige Typ mit Schnabel ist spezifisch für das XVIII. Jahrhundert und wurde mehr für funktionelle Zwecke geschaffen. Der birnenförmige Typ mit Giessrohr spezifisch des XVII. Jahrhunderts, der in den Schässburger Werkstätten erzeugt wurde, hat eine archaische, traditionelle Linie. Die Produktion hatte keine grosse Häufigkeit, findet aber Ähnlichkeit in Holland und Nürnberg. Die Fläschen stellen einen in Siebenbürgen häufig verwendeten Typ, zwischen dem XVI. und XVIII. Jahrhundert, dar. Diese sind schon mit blumenförmigen Motiven, Ritterwappen, Gestalten und Tiermotiven verziert. Die Produktion von Tellern, Tassen, Schüsseln, Schalen, Kelchen hatte vor allem funktionelle Zwecke aber auch dekorative. Die Schönsten sind die in den Kronstädter Werkstätten erzeugten Verlobungsschüsseln. Diese sind vollgraviert mit dem Motiv der zwei Verlobten, in Kleidung charakteristisch des XVIII. Jahrhunderts, Blumen und Tiermotiven, Jagdszenen, Zunftwappen, Dateneinschreibungen.

Im siebenbürgischen Raum verkehrten auch eine Serie von importierten, in Edelzinntechnik ausgeführten Kelchen; die Schüssel bekannt als "Auferstehung", markiert von Meister Paulus Oham aus Nürnberg; die Schüssel bekannt als "Hodie Mihi Cras Tibi"; Varianten nach "Temperantia" und "Susana" von Fr. Briot u.s.w. Die Teller mit festonierten Rand in Barock - oder Spätrokokostil sind weniger wichtig und kennzeichnend für die Siebenbürger Schaffung. Diese bilden eine dekadente Übernahme des böhmischen Einflusses.

https://biblioteca-digitala.ro

Als aussergewöhnliches Verzierungselement erscheinen die auf dem Kannenboden, in Relief gegossenen Plaketten. Die Ältesten sind die mit dem Thema "Jesus gekreuzigt" und "Pieta" aus dem XVI. und XVII. Jahrhundert. Die Blumenvasenplakette ist am häuftigsten anzutreffen vom XVII. zum XVIII. Jahrhundert. Diese Renaissanceschaffung unter Form eines Blumenkantharos entwickelte sich später zu Barockzugen. Weniger häufig sind die kleinen Verzierungsplaketten mit Blumenrosetten und geneigten Greiftieren auf der Innenseite des Deckels. Es erscheinen im XVIII. Jahrhundert, am äusseren Teil des Deckels, Plaketten mit dem Bild der Reformatoren Luther, Melanchton und Erasmus. Kleine Plaketten mit Bildern von griechischen Soldaten oder von Meistern findet man am Inneren der Deckel im XVI. und Anfang des XVII. Jahrhunderts. Die Plaketten mit auf dem Kannenboden gegossenen Ritterwappen, charakteristisch der Schässburger Werkstätte im XVII. Jahrhundert, deuten auf eine ausgeprägte ritterliche Tradition in Siebenbürgen.

Eine andere Art von gegossener Verzierung bilden die Henkel. Diese markieren die Eigenartigkeit der lokalen Produktion und den aufgenommenen europäischen Einfluss. Die Verzierungsmotive charakterisieren sich durch Detaildarstelungen, Kompositionsausgleich, Vorliebe für Blumenmotive. Die Komplexität der Giessformen und die grosse Marktforderung führten zum Erscheinen von Fachmeistern in diesem Bereich. Diese Spezialisierung ist in der II. Hälfte des XVII. Jahrhunderts erschienen und hat sich während des XVIII. Jahrhunderts entwickelt. Die Fachmeister, spezialisiert im Giessen von Zierhenkeln, markierten ihre Produkte durch Zeichen im Henkelmuster.

https://biblioteca-digitala.ro

Die Giessform mit der Henkelverzierung, negativ eingraviert, umfasste auch die Marke des Meisters, sodass diese zusammen mit dem Ornament auf dem Henkel erschien. Eine Aufzeichnung im Protokoll der Kronstädter Zinngiesserzunft deutet darauf hin, dass Meister Christian Teutsch (1773-1794) mehrere Henkelgussformen aus Messing für den Gemeinschaftsbrauch kaufte. Zwischen den Meistern, die sich in diesem Fach ausgezeichnet haben, befinden sich: C.P. aus Hermannstadt im XVIII. Jahrhundert, G.B. aus Schässburg im XVII. Jahrhundert, Lukas Meldt aus Kronstadt 1701-1735, Christian Teutsch aus Kronstadt u.s.w. Im Abendland war die Mannigfaltigkeit der Henkelmodelle gering und viele waren unverziert. In Siebenbürgen, nach Schätzungen des erforschten Zinnpatrimoniums, verkehrten mehr als 20 Henkelmodelle. Im Allgemeinen waren die Henkel mit Blumenmotiven verziert, Motive deren Darstellung sich je nach Epoche und Stil entwickelt haben. Zwischen den Blumenmotiven waren Masken, Engelfiguren, das Pelikanthema, Kokos, Eichhörnchen, Bachus, Vögel eingegliedert. Eine Charakteristik des Siebenbürger Verzierungmodells ist die Anordnung der Blumenmotive in Schmuckspiralen, Maanderbander, Ellipsen, in der Arabeskzeichnung verflochten Ranken, Vasen oder Kantharos mit Blumen auf Renaissanceart. In der Charakteristik der lokalen Anschauung, werden auch Varianten des nürnbergischen und französischen Einflusses eingegliedert sodass es zu einer Europäisierung und Veredlung der Henkelverzierung kommt.

Der Siebenbürger Zinn ist repräsentativ für ein bestimmtes Kultur und Zivilisationsniveau der mittelalterlichen innerkarpatischen Burgen. Er durchzog und drückte die wichtigsten stilistischen

https://biblioteca-digitala.ro

und artistischen europäischen Strömungen, von der Gotik zum Barock, aus. Dadurch definierte er sich autoritär als die handwerkliche und künstliche Persönlichkeit im Prozess der kulturellen Überlagerungen. Der Siebenbürger Stil umfasste die ganze mittelalterliche handwerkliche und künstliche Produktion. Seine Eigenart besteht in der Anschauungseinheit der artistischen Ausdruckseinzelheiten im Verhältnis zu den europäischen Stilnormen und Formen.

Die Individualität des Siebenbürger Zinns definiert sich durch Traditionalismus und langsame Emanzipation der Formen und Verzierungen. Die Verarbeitung des lokalen traditionellen Kulturfonds und der Kontakteinflüsse, wurde in persönlichem Stil durchgeführt, als Ausdruck einer mittelalterlichen Lebensart, typisch der Zünfte. Das Verzierungsrepertoir charakterisiert sich durch eindeutige Komposition, genaue Grössenverhältnisse, Vorliebe für Details, getreue Naturdarstellungen, symbolische und allegorische Darstellungen, die in einer statischen oder beweglichen Welt eingefasst sind. Die semantische Botschaft der Verzierungen drückt die Mitteillungsabsicht zwischen der professionellen Erfahrung und dem sozialen Bewusstsein im Inneren der Gesellschaft aus.

Der Siebenbürger Zinn, als Ausdruck der Einfachheit und des einer verschwundenen sozialen Denkweise, bleibt ein repräsentatives Dokument der mittelalterlichen Bürgerschichte, der Ausdruck einer professionellen Geistigkeit mit europäisierten Zügen.

https://biblioteca-digitala.ro

Catalog

Lista lucrărilor

Expozanți: MUZEE

1. **Taler baroc,** cu tema **„HODIE MIHI CRAS TIBI"** (Astăzi Mie, Mâine Ție), Brașov, **sec. al XVIII-lea.** Cartușe eliptice cu reprezentările alegorice ale anotimpurilor și ale celor patru elemente: Pământul, Aerul, Apa, Focul. Compoziție de inspirație după varianta franceză „Temperantia" și „Suzana" a maestrului Fr. Briot și varianta a doua nűrnbergheză a maestrului C. Enderlein. D - 20 cm.
Muzeul Național Secuiesc Sf. Gheorghe. Exemplare similare la: Muzeul Brukenthal Sibiu, Muzeul Național de Artă al României București și în colecții particulare. **(Ctg. p. 52).**

2. **Cană cilindrică, 1753,** Brașov, maistru Michael Meldt (1720-1772), gravată cu emblema breslei țesătorilor, flori de heliant și inscripția: **„MARCUS MIESS; GEORGIUS MIESS 1753 d. 27 iunii"** I-27,5 cm; D.g. - 12,5 cm; D.b. - 15,5 cm. **Muzeul de Istorie Sighișoara,** nr. Inv. 1498. **(Ctg. p. 54).**

3. **Cană tronconică**, stil Renaștere, prima jumătate a **sec. al XVII-lea,** Sighișoara. Corpul cănii este inscripționat pe trei registre în latină și greacă veche, dedicație a elevilor către rectorul școlii. Cana a aparținut Gimnaziului Școlii din Deal- Sighișoara. Corpul susținut cu trei picioruțe figurative, turnate. Capacul ornamentat cu un buton în formă de delfin.Toarta decorată cu un motiv animalier. Plachetă florală turnată pe fundul interior al vasului. Două mărci pe fundul vasului, stema Sighișoarei și cea a meșterului-ilizibilă.
Inscripția: „FELICITER ILLUCESCENS GENETHILACON / SYDUS ANNO M.DCC.XIV.die 24. Febr. VIRI/PerEXTREMII PRAESTANTISSI nec. non DOCTISS DNI DNI MATTH: GOLDNERI GIMNASII SCHAESSB:/RECTORIS sume INDUSTRII (în greacă) te hoc ALLQVALI / CONDECORARE VOLEBANT DISCIPVLI SEQVENTES GEROG: BRANDSCHOTh Col. 4. tus: Mich. SCHVLL: Praef. MAR: KELP: mich: schuffert:/MICH: GVNESCH: DAN: ROEMER; MICH: DOENER: MAR: GRIGORI: LVC:HAN: Mich: WINER: MICH: VUNGAR / IOH: HEDRICH: ST: CONRADI: Ioh. HENRIch: FR: FRANCK:AND: VNGAR: GEORG: FABRITis: IOH: POLDER", de asemenea pe fundul exterior și pe capac: **„MGT"** (Mathias Goeldner Trapoldensis?) și pe fundul exterior: **„Gymn. Schaessburg"**. I-34 cm; D.g.-10 cm; D.b.- 13 cm. **Muzeul de Istorie Sighișoara,** nr. inv. 747. **(Ctg. p. 55).**

https://biblioteca-digitala.ro

4. **Platou decorativ, sec. al XVII-lea,** Sighișoara, maistru H.B. Central, gravat un cerb așezat cu capul conturnat într-un medalion circular. În jurul medalionului gravate patru portrete identice, bust de femei, în vestimentație nobiliară de epocă, demarcate de motive florale. Bordura ornamentată bogat cu motive florale dispuse meandric. Mărci cu inițialele maistrului H.B. și stema orașului Sighișoara poansonate pe bordură. D-41 cm. **Muzeul de Istorie Sighișoara,** nr. inv.746. **(Ctg. p. 56-57).**

5. **Cană cilindrică,** Brașov, **sec. al XVII-lea** gravată cu vedere panoramică asupra orașului Brașov. Inscripție: "**KRONSTADT, anno 1799**". **Muzeul Județean de Istorie Brașov.** Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 58).**

6. **Cana organistului,** Brașov, **1754,** maistru Michael Meldt sen II (1720-1772), gravată cu orgă într-o cunună de verdure surmontată de o coroană și inscripția: **„J. Gottlieb Czetsch, 1754"**. I-28cm; D.b. -15,5 cm; D.g.- 10cm **Muzeul Județean de Istorie Brașov,** cană donată în anul 1981 de M. Eichhorn. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 59).**

7. **Platou de breaslă, 1763,** Mediaș, gravat pe bordură, cu o frescă de epocă a ocupațiilor umane în habitatul Mediașului. Compoziție cu motive animaliere (pisică, pasăre, capră), florale, antropomorfe (muzicanți și personaje cu animale în mână). În câmpul central, compoziție: emblema *breslei cizmarilor,* inițialele maistrului G.W, anul 1763, sub coroană, înscrise într-un scut susținut de doi lei rampanți și inscripția în limba germană „CADOU DE ANUL NOU, VECHILE CALFE JOHANNES GROMES ȘI JOHANNES KLEIN". Tema este închisă de un registru circular compus din motive florale și scene de vânătoare și pescuit: vânători, pescari, raci, pești. **Muzeul Municipal de Istorie Mediaș;** nr. inv. 3515. **(Ctg. p. 60-61).**

8. **Platou de breaslă, 1784,** Mediaș, gravat cu emblema *breslei croitorilor.* **Muzeul Municipal de Istorie Mediaș;** nr. inv. 469. **(Ctg. p. 61).**

Expozanți: BISERICI

9. **Cană tronconică,** stil Renaștere, a doua jumătate a **sec. al XVI-lea,** Sighișoara, Umărul toartei este poansonat cu două mărci-steme ale orașului Sighișoara. Pe capac, la interior, apare o efigie cu bustul în profil al unui bărbat însoțit de două semne heraldice, luceafărul și semiluna, o posibilă reprezentare în relief plastic a maistrului. **Biserica evanghelică Codlea;** nr. inv. 29. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 62).**

10. **Cană tronconică,** stil Renaștere, a doua jumătate a **sec. al XVI-lea**, maistru G.K. Șarniera decorată cu motiv mască, plachetă în interiorul capacului reprezentând un grifon. **Biserica evanghelică Codlea** (Zeiden); nr. inv. 29. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 63).**

11. **Cană tronconică, 1669,** Sibiu; Umărul toartei ștampilat cu patru mărci: stema Sighișoarei și inițialele meșterului D.K.- autorul cănii și stema Sibiului cu inițialele C.P. turnate în decorul toartei, autorul acesteia. Corpul fațetat cu suprafețe hexagonale, în relief, motiv fagure, contururi marcate cu linii zigzagate. Hexagoanele sunt decorate pe margini cu dantele de ove mici iar registrul median prezintă în deschiderea unghiurilor câte două flori mici stilizate (crini). Extremitățile corpului sunt decorate cu elipse și petale de flori stilizate, la intersecția acestora. Suprafața tălpii și a capacului sunt decorate cu câte o

https://biblioteca-digitala.ro

friză de steluțe incluse în ove. Capac cu buton balustru. Șarniera turnată în formă de palmetă. Toarta cu o linie șerpuită este ornamentată prin turnare cu un motiv floral în formă de rozetă înscris în buclele unui vrej meandric. Placheta reprezintă un blazon heraldic. Central pe corp apare un medalion cu lujeri stilizați, cu inscripția: **„C.B.M. 1669"**. Desenul este executat foarte fin prin incizare. Dimensiuni: I - 30 cm; D.b. - 13 cm; D.g. - 8,5 cm. **Biserica evanghelică Beia** (Meeburg); nr. inv. III/10. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 64).**

12. **Cană tronconică,** renascentistă, prima jumătate a **sec. al XVII-lea,** Sighișoara, Toarta ștanțată cu două mărci pe umăr, stema Sighișoarei și inițialele meșterului, S.K. autor al cănii, iar în decorul toartei apar turnate, împreună cu ornamentul, două mărci, stema Sighișoarei și inițialele, G.B., autor al toartei. Talpa, plană și largă, buza gurii și a capacului sunt decorate cu câte o friză de palmete vegetale și stelare ciocănite. Corpul este decorat lateral prin gravare, incizare cu tema „pomul vieții" în varianta vas cu flori, cu vrejuri arcuite, tratare barocă mai târzie. Capacul, plan este surmontat de un buton turnat în formă de delfin, iar la interior prezintă o mică plachetă turnată înfățișând un grifon rampant. Toarta cu o linie șerpuită este ornamentată prin turnare cu un motiv floral dispus în volute meandrice. Central, pe corp apare gravată inscripția: **„MENSIS: II: NOVEMBER EXISTENTE PASTORE REVERENDO: DNO: LUCA HERMANO: ECCLA'SIA: LAPIDENSIS AEDITUO AOHANE MOLITARE: CANTHARUS: ISTE AD ALTHARE FACTUS EST. ANNO SALUTIS NOSTRI 1689"**. Dimensiuni: I - 36 cm; D.b. - 18 cm; D.g. - 10,5 cm. **Biserica ev. Dacia** (Stein); nr. inv. 102/14, exemplar similar la Biserica ev. Bunești. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 65).**

13. **Cană tronconică,** stil Renaștere, executată la sfârșitul **sec. al XVI-lea.** Nemarcată, presupus atelier sighișorean. Corpul se sprijină pe trei picioruțe, marcat cu trei brâuri care formează patru registre decorate prin gravare cu frize de linii duble, zig-zagate, intersectate, elipse cu romburi circumscrise, friză de cercuri cu motiv stelar, friză de benzi meandrice. Motive provinciale geometrice în stilul Renașterii, dominantă entrelac și meandră. Butonul capacului turnat în formă de leu în ronde-bosse. La interior capacul prezintă o rozetă turnată. Fundul vasului este decorat la interior cu o plachetă reprezentând tema biblică „Iisus Răstignit" (raritate). Pe capac la exterior este gravată inscripția **„VOM MARCK ROSENAU 1697".** Toarta în formă de seceră. Șarniera, masivă, arcuită în „S". Dimensiuni I - 33,5 cm; D.b. - 13 cm; D.g. - 9,5 cm. **Biserica ev. Vulcan** (Wolkendorf); nr. inv. 63. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 66).**

14. **Cană tronconică** renascentistă, executată între anii **1600-1650.** Umărul toartei ștanțat cu două mărci: stema Sighișoarei și inițialele meșterului, F.R. Corpul tronconic masiv, cu talpă inelară, îngustă se sprijină pe trei picioruțe turnate în formă de labă stilizată și măști cu părul bogat desfăcut. Trei brâuri inelare turnate demarcă corpul în patru registre nedecorate. Capacul plan, neoriginal atașat târziu, șarniera, masivă, turnată, arcuită. Toarta, cu o linie șerpuită este ornamentată prin turnare cu un motiv floral dispus meandric în două registre. În decorul toartei, pe umăr apar două mici scuturi cu stema Sighișoarei, iar celălalt lipsit de inițialele meșterului. Fundul vasului este ornamentat cu o plachetă turnată, vas cu flori învolutate. **Inscripție: „OBTULIT ANNAE PHLAEGNERIN. A. 1700"**. Dimensiuni: I - 34,5cm; D.b. - 13,3cm; D.g. - 9,3cm. **Biserica ev. Rupea** (Reps) nr.inv. 127. Exemplar similar la Biserica ev. Lovnic (Leblang), județul Brașov. Piesă expusă

https://biblioteca-digitala.ro

la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 67).**

15. **Cană liturgică, 1709.** Marca ștanțată pe capac, la interior, din care se mai vede doar inițiala C. Meșter gravor Georgius Beer – Sibiu. Registrul inferior al cănii este gravat cu cei 12 apostoli în medalioane. Registrul central este decorat cu trei teme biblice înscrise în medalioane mari: Cina cea de taină, Rugăciunea lui Iisus pe muntele măslinilor, Iisus răstignit. Registrul superior este dedicat inscripțiilor. Două genii susțin o eșarfă drapată pe care se află inscripția meșterului gravor: **„SCULPVIT GEORGIUS BEER CIBINI ARTE AENNARIUS"**. Central sub gură apare inscripția cronogramă: **„WIBUS ADDICTUM SACRIS SCULPTUMQUE JACOBUS ZULTNERUS VULT ESSE SUI ME NUMERIS: OPTANS Ist haec CVt pIa faCta DeI sInt seMper honori"**. Majusculele cronogramei se traduc cu anul 1709. Pe capac este montată o plachetă turnată în relief cu efigia reformatorului Luther și legenda: **„DOCTOR LUTHERUS PROFETA GERMANIAE MDXXX"**. Capacul este decorat cu linii zig-zagate și ove. Toarta, terminată în palmetă are două caneluri verticale. Dimensiuni: I - 27,5 cm; D.b. - 13 cm; D.g. - 10,3 cm. **Biserica ev. Ghimbav,** (Weindenbach), județul Brașov, nr. inv. 20. Piesă expusă la expoziția Muzeului de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 68-69).**

COLECȚIA PARTICULARĂ
Expozant: Ioan Georgescu

16. **Cană tronconică,** a doua jumătate a **sec. al XVI-lea, stil Renaștere,** Sighișoara, maistru G.E. (două mărci poansonate pe umărul toartei, în scut stema Sighișoarei și inițialele meșterului G.E.). Corpul gravat în patru registre circulare, demarcate de brâuri în relief, cu motive florale stilizate și decor solzi. Toartă nedecorată. Pe capac la interior turnată o plachetă în relief, bust bărbat, profil. Plachetă cu decor floral turnată pe fundul vasului la interior. I-23,5 cm D.g.-6,3 cm D.b.-9 cm. **(Ctg. p. 71).**

17. **Cană tronconică, cca. 1600, stil Renaștere,** Sighișoara. Maistru A.K. (două mărci poansonate pe umărul toartei în scut cu bordura în acolade, cu stema Sighișoarei și inițiale A. K). Corp tronconic evazat spre bază și toartă nedecorate. Șarnieră turnată în relief cu motiv floral stilizat, plachetă florală turnată în relief- vas cu flori. I-23cm D.g.- 6,3cm, D.b.-10,7cm. Piesa a fost publicată de **Sluka Horst,** în lucrarea *„Siebenbürgisch-sächsisches Zinn"*. **(Ctg. p. 72).**

18. **PATENĂ „Învierea I. Ch. și cei 12 apostoli", jumătatea sec al. XVII-lea** marcă Nür nberg, maistru B.O.,(Paulus Öham / 1634-1671) **S. Petrus, S. Andreas, S. Iacobus, S. Johannes, S. Philippus, S. Bartolomeu, S. Iudas Thadae, S. Thomas, S. Iacobus Minor, S. Simonus, S.Matthaeus, S. Mathias.** D -19,8 cm. Exemplare identice la biserica ev. Prejmer, și biserica ev. Făgăraș, expuse la Muzeul de Istorie Brașov și Muzeul Colecțiilor de Artă București - 1983. **(Ctg. p. 73).**

19. **Platou de logodnă, 1760,** Brașov, Meșter Meldt Michael (1720-1772), marcă revers stema Brașovului cu M. M. K. 20. Gravat pe bordură cu motiv floral, heliant și lalele dispuse meandric. Emblema de breaslă cu trei suveici - breasla țesătorilor, cunună cu verduri și coroana Brașov. În câmpul central, scenă de logodnă două personaje în costume tradiționale de epocă. Inscripționat, **„Johannes Streitforder și Giorgius Bell și data 1760"** D -47 cm. **(Ctg. p. 74).**

20. **Platou de logodnă, 1745,** Brașov, meșter Meldt Michael (1720-1772). Bordură gravată cu motiv floral, heliant și lalele dispuse meandric, emblema breslei curelarilor în cunună cu verduri și inscripția **„GIORGIUS SCHÄSER, JOHANNES SCHÄSER, STEPHANUS SCHÄSER, 1745".** În câmpul central,

https://biblioteca-digitala.ro

scenă de logodnă cu două personaje în costume tradiționale de epocă, marca revers stema Brașovului cu M. M. K. 20, D-47cm. **(Ctg. p. 75).**

21. **Platou decorativ, 1786,** Sibiu, maistru D.S. (două mărci revers; Sibiu, inițiale D.S.). Câmp central gravat cu acvilă bicefală, bordură cu motiv vegetal meandric. Inscripție: **„GABET DUMITRIE MIHELLE, 1786"**, D -28,8cm. **(Ctg. p. 76).**

22. **Platou decorativ, 1779,** Sibiu (poansonat revers trei mărci Sibiu/Hermanstadt) Gravat cu scenă de vânătoare în câmpul central, pe bordură motiv vegetal meandric. Inscripție: **„M.I.H"** D- 30cm. **(Ctg. p. 77).**

23. **Taler decorativ, 1707,** Brașov. Inscripție bordură: **„G.S., 1707"** Gravat în câmpul central cu lujeri și lalele. Revers cu mărci Brașov, parțial șterse. D-1,5cm. **(Ctg. p. 78).**

24. **Taler decorativ, a doua jumătate a sec. al XVIII-lea,** Sibiu. Bordură cu motiv godron, câmpul central gravat cu trandafir și lăcrămioare. Revers, trei mărci de Sibiu, D -21,8cm. **(Ctg. p. 78).**

25. **Taler decorativ, a doua jum sec XVIII-lea,** Brașov. Cercuri concentrice hașurate, central floare heliant. D -26,2cm. **(Ctg. p. 78).**

26. **Taler decorativ, 1766,** Sibiu, maistru F. Dambach. Bordură în acolade, gravată cu motiv vegetal stilizat, meandric. Central, scenă la fântână cu două personaje, bărbat și femeie sub un arbore, fundal cu decor arhitectural - gravat 1766. Revers, trei mărci de calitate, trandafir sub coroană, FEIN ZINNN-F. Dambach-Sibiu, D-22,7cm. **(Ctg. p. 79).**

27. **Taler de logodnă, 1736,** Sibiu, (revers, trei mărci de calitate cu trandafir sub coroană, parțial lizibile). Gravat pe bordură cu motiv vegetal meandric, stilizat. În cîmpul central, scenă de logodnă cu două personaje în costume săsești, bărbat-femeie și inscripția, **„ano 1736, I.K"**, D -21,5cm. **(Ctg. p. 79).**

28. **Cană cilindrică, 1720,** Brașov. Poanson stema Brașovului pe capac la interior, fără siglă de maistru. Corp gravat cu emblema breslei postăvarilor, în cunună cu verduri susținută de doi lei rampanți. Toartă decor floral turnat și motivul pelicanului. Inscripționat: **„GEORG IANI, 1720"**. I-27 cm D.g.-10,5cm, D.b.-15cm. **(Ctg. p. 80).**

29. **Cană cilindrică, 1754,** Brașov, maistru Michael Meldt / 1720-1772. Marcă poansonată pe capac la interior, M.M. K 20, cu stema Brașovului. Corp gravat cu emblema breslei croitorilor, foarfec sub coroană, în cunună de verduri. Toartă turnată în relief cu motiv floral, cap de înger înaripat și motivul pelicanului. Inscripționat **„THOMAS RHENER ȘI MARTIN BIRTHELMER,1754"**. I-27,5 cm D.g.-10,5 cm, D.b.-15,5 cm. **(Ctg. p. 81).**

30. **Cană cilindrică, 1749,** Brașov, maistru Michael Meldt (1720-1772). Marcă poansonată pe capac interior M.M.K 20, cu stema Brașovului. Corp gravat cu emblema *breslei blănarilor,* elemente heraldice, o blană stilizată, surmontată de un înger înaripat înscris într-o cunună cu verduri, încadrată de două flori de heliant. Toartă, decor floral turnat în relief. Șarnieră sferică și buton capac balustru. Inscripționat **„CHRISTIANUS CZIMMERMAN, JOHANNES SCHNELL, GEORGIUS BINDER, 1749"** I-24cm D.g.- 9,5cm, D.b.-14cm. **(Ctg. p. 82).**

31. **Cană cilindrică, 1692,** Brașov. Corp gravat central cu emblema breslei tăbăcarilor, o bute cu două cuțitoaie încrucișate înscrise într-o ghirlandă cu verduri, cu motiv fagure ciocănit și gravat în zigzag. Inscripționat: „**HAN: KLES, THOM: TREPCHES, 1692"**. Două registre circulare, superior și inferior decorate prin gravare cu elipse. Toarta cu motiv floral turnat în relief, cu mască. Șarniera turnată, motiv vegetal în relief cu doi șerpi

https://biblioteca-digitala.ro

și buton-con de brad. Plachetă floralã turnată pe fundul cănii la interior. Capac gravat cu inscripția **„MART: GASSNERN, TH. ANGELUS 1698"**. Nemarcat. I-24,5 cm D.g.- 10,3cm, D.b.-14cm. **(Ctg. p. 83).**

32. Cană tronconică, sec. al XVII-lea, Sighișoara. Umărul toartei poansonat cu două mărci în scut, parțial lizibile, inițialele maistrului H.K. și stema orașului Sighișoara. Pe corp, gravate motive vegetale, lalele și lujeri învolutați, central-emblema *breslei blănarilor* surmontată de un înger înaripat. Registrele superior și inferior gravate cu benzi meandrice și hașuri. Talpa cănii și bordura capacului sunt ciocănite brâuri de palmete. Toartă arcuită turnată cu motiv floral. Șarnieră cu motiv decorativ-mască, stilizată, turnată în relief. Buton capac balustru filetat. Plachetă floralã turnată pe fundul cănii la interior. Inscripția **„G.S., 1661"**, încadrată de motivul floral cu lalele. I-29cm D.g.- 8,5cm, D.b.-12,5cm. **(Ctg. p. 84).**

33. Cană tronconică, 1659, Sighișoara, maistru M.K. Umărul toartei poansonat cu trei mărci în scut, două cu stema Sighișoarei, una cu inițiale maistru M.K. Toartă decorată cu motiv grilaj cu O-ve. Șarnieră turnată în relief-mască. Capac cu buton conic, balustru. Plachetă floralã turnată pe fundul cănii la interior. Corp gravat cu emblema *breslei pantofarilor*. Elemente heraldice, două pingele înscrise într-o cunună de verduri, inițialele maiștrilor breslași cizmari. Inscripționări **„I.K. S.M. A.S.,1659"** cele două pingele demarcate de un lujer, în partea inferioară apare o floare stilizată și în zona superioară un boboc și două ace. I-29,5cm D.g.-8,5cm D.b.-12,3cm. **(Ctg. p. 85).**

34. Cană cilindrică, 1716, Sibiu? Decor central gravat pe corpul cănii cu motiv floral stilizat-lalele, lujeri învolutați. Capac decorat cu hașuri și O-ve. Buton sferic, șarnieră turnată în relief cu motiv vegetal. Toartă turnată în relief cu motivul pelicanului și vegetal. Inscripția **„GABET SIMON MAY,1716"** Nu prezintă mărci de maistru sau de oraș. I-25cm D.g.- 8,5cm D.b.-12,5cm. **(Ctg. p. 86).**

35. Cană tronconică, a doua jumătate a sec. XVII-lea, Sighișoara, maistru G.B. Corp cu medalioane ovale, tip fagure, decorate cu lalele și lambrechine vegetale stilizate. Plachetă-vas cu flori, pe fundul vasului la interior. Toartă turnată în relief cu motiv floral. Talpă și buză capac decorate cu brâu de palmete ciocănite. Marcă poansonată pe umărul toartei, două scuturi cu inițialele maistrului G.B. și stema Sighișoarei. I-18,5 cm DG- 8 cm, DB-11,7cm. **(Ctg. p. 87).**

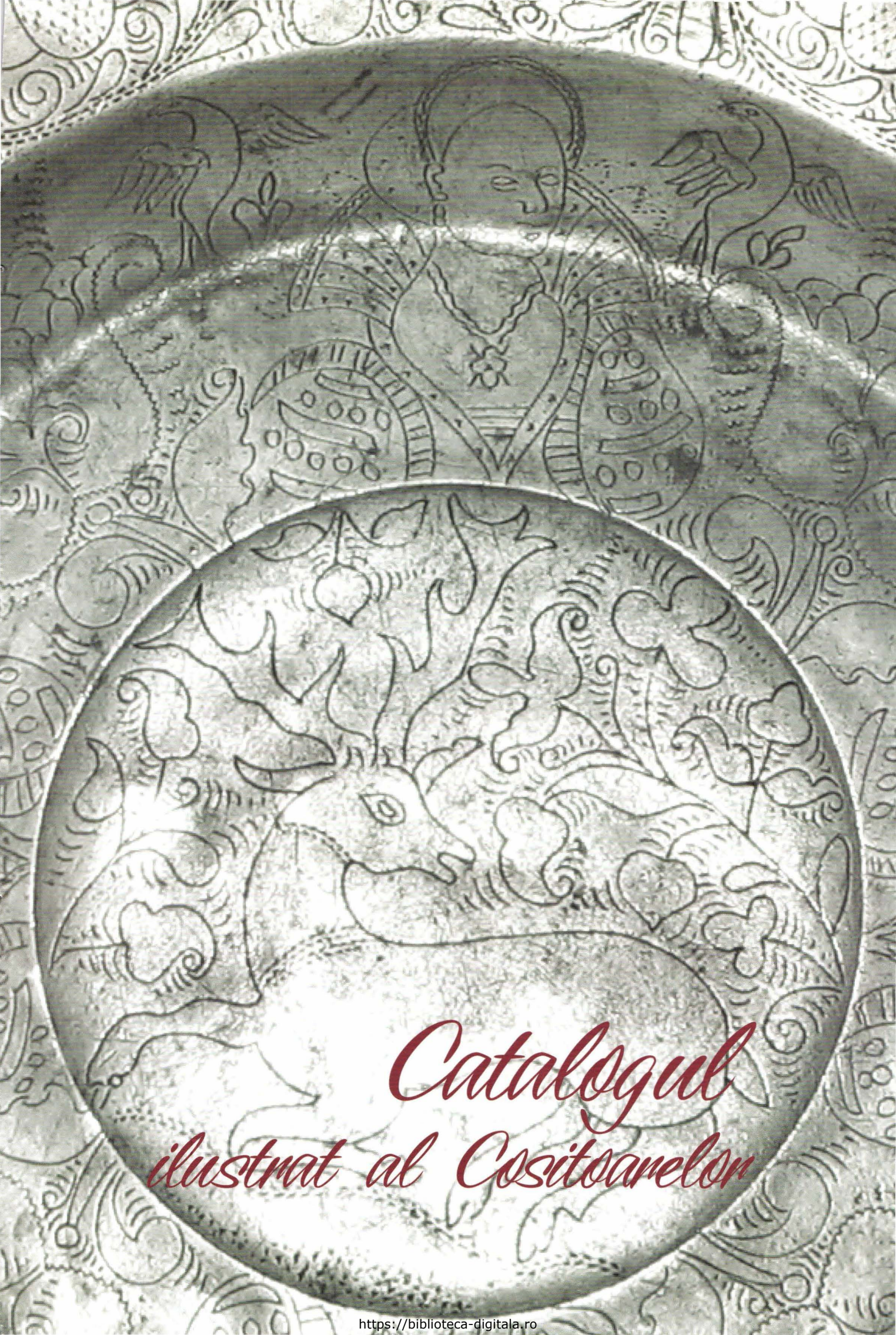
36. Cană tronconică, a doua jumătate a sec. al XVII-lea, Sibiu. Corp gravat cu motive florale stilizate lalele, în câmpul central medalion gravat cu un cal rampant. Toarta turnată, motive florale stilizate și motivul pelicanului, șarniera cu motive vegetale în relief. Capac gravat cu hașuri. Inscripția **„MARTIN DENDORFER, 1716".** Fără marcă. I -24cm D.g.- 8,2cm, D.b.-11,5cm. **(Ctg. p. 88).**

37. Recipient cu capac de înșurubare, a doua jumătate a sec. al XVII-lea, Brașov. Corp cilindric nedecorat, cu baza evazată, două toarte cu lanț de susținere, căpăcel-balustru. Fără marcă. I-27cm DB-11,3cm DG-6,5cm. **(Ctg. p. 89).**

38. Flacon hexagonal, stil Renaștere, a doua jumătate a sec. al XVI-lea, Transilvania. Corp turnat cu motiv floral stilizat, dispus meandric în registru vertical și motive elipse gravate zig-zagate. I-18cm; D-9cm. **(Ctg. p. 89).**

39. Flacon paralelipipedic, stil Renaștere, sec. al XVII-lea, Transilvania. Corp turnat cu motiv vegetal-floral meandric, stilizat, dispus în câte trei registre verticale pe fiecare fațetă și două registre verticale meandrice pe suprafețele laterale. Nemarcat. I-20 cm S-10/5 cm. **(Ctg. p. 89).**

https://biblioteca-digitala.ro

Catalogul ilustrat al Cositoarelor

https://biblioteca-digitala.ro

1. **Taler,** cu tema „Hodie Mihi Cras Tibi" (Astăzi Mie, Mâine Ție), Brașov, sec al XVIII-lea. Cartușe eliptice cu reprezentările alegorice ale anotimpurilor și ale celor patru elemente: Pământul, Aerul, Apa, Focul. Compoziție de inspirație după varianta franceză „Temperantia", și „Suzana" a maestrului Fr. Briot și varianta a doua nűrnbergheză a maestrului C. Enderleind.

Muzeul Național Secuiesc Sf. Gheoghe. Exemplare similare la: Muzeul Brukenthal Sibiu, Muzeul Național de Artă al României București și în colecții particulare.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

2. | **Cană cilindrică,**
1753, Brașov, maistru Michael Meldt (1720-1772)
gravată cu emblema breslei țesătorilor.
Muzeul de Istorie Sighișoara.

https://biblioteca-digitala.ro

3. | **Cană tronconică,**
stil Renaștere, prima jumătate
a sec. al XVII-lea, Sighișoara.
Muzeul de Istorie Sighișoara.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

4. **Platou decorativ,** sec. al XVII-lea, Sighișoara, maistru H.B. Central, într-un medalion circular apare gravat un cerb așezat, cu capul conturnat. În jurul medalionului sunt reprezentate patru portrete, bust de femeie în vestimentație de patrician, demarcate de motive florale. Bordura, bogat ornamentată cu motive florale dispuse meandric. Marcă cu inițialele maistrului H.B. și stema orașului Sighișoara poansonată pe bordură.

Muzeul de Istorie Sighișoara.

https://biblioteca-digitala.ro

6. **Cana organistului,**
Gottlieb Czetsch, Brașov,
1754, maistru Michael Meldt
sen. II (1720-1772),
gravată cu orgă.

Muzeul Județean de Istorie Brașov.
Cană donată în1981 de M. Eichhorn.

https://biblioteca-digitala.ro

6. **Cana organistului,**
Gottlieb Czetsch, Brașov,
1754, maistru Michael Meldt
sen. II (1720-1772),
gravată cu orgă.

Muzeul Județean de Istorie Brașov.
Cană donată în1981 de M. Eichhorn.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

8. | **Platou de breaslă,**
1784, Mediaș.
Gravat cu emblema breslei croitorilor.
Muzeul Municipal de Istorie Mediaș.

7. | **Platou de breaslă,**
1763, Mediaș.
Gravat cu emblema breslei cizmarilor.
Muzeul Municipal de Istorie Mediaș.

https://biblioteca-digitala.ro

Efigie, interior capac

Marcă Sighișoara

9. **Cană tronconică,** stil Renaștere, a doua jumătate a sec. al XVI-lea, Sighișoara.
Biserica Ev. Codlea

https://biblioteca-digitala.ro

Șarnieră mască

Plachetă capac interior. Grifon.

10. **Cană tronconică,** stil Renaștere, a doua jumătate a sec. al XVI-lea, Brașov, maistru G.K.

Biserica Ev. Codlea

https://biblioteca-digitala.ro

Detaliu toartă
Marcă Sibiu

11. **Cană tronconică, 1669,**
cană, maistru D.K. - Sighișoara,
toartă, maistru C.P. - Sibiu,
Biserica ev. Beia

https://biblioteca-digitala.ro

Plachetă capac interior. Grifon.

12. **Cană tronconică, renascentistă**
prima jumătate a sec. al XVII-lea,
cană, maistru S.K. - Sighișoara,
toartă, maistru G.B. - Sighișoara,

Biserica ev. Dacia,
exemplar similar, Biserica ev. Bunești

https://biblioteca-digitala.ro

Detalii decorative:
plachete interior cană

13. **Cană tronconică,**
stil Renaștere, a doua jumătate a sec. al XVI-lea.

Biserica Ev. Vulcan

https://biblioteca-digitala.ro

14. **Cană tronconică, renascentistă,** prima jumătate a sec. al XVII-lea, Sighișoara, maistru F.R.

Biserica Ev. Rupea

https://biblioteca-digitala.ro

15. **Cană liturgică,**
1709, Brașov, maistru gravor Georgius Beer din Sibiu, inscripție cronogramă.
Biserica Ev. Ghimbav

Detalii:
Placheta - Martin Luther
Scenă biblică - Iisus răstignit

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Colecția particulară Ioan Georgescu

https://biblioteca-digitala.ro

16. **Cană tronconică,** a doua jumătate a sec. al-XVI-lea, stil Renaștere, Sighișoara, maistru G.E.

https://biblioteca-digitala.ro

17. **Cană tronconică,**
cca. 1600, stil Renaștere,
Sighișoara, maistru A.K.
Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

18. **Patenă** „Învierea I.Ch. și cei 12 apostoli", jumătatea sec al. XVII-lea, marcă Nürnberg, maistru B.O.,˝(Paulus Öham,1634-1671). S. Petrus, S. Andreas, S. Iacobus,S. Johannes, S. Philippus, S. Bartolomeu, S. Iudas Thadae, S. Thomas, S. Iacobus Minor, S. Simonus, S. Matthaeus, S. Mathias.

Colecție particulară. Exemplare identice la bisericile ev. Prejmer și Făgăraș.

https://biblioteca-digitala.ro

19. **Platou de logodnă, baroc,** 1760, Brașov, maistru Meldt Michael (1720-1772). Gravat cu emblema breslei țesătorilor.
Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

20. **Platou de logodnă, baroc,** 1745, Brașov, maistru Meldt Michael (1720-1772). Gravat cu emblema breslei curelarilor.

Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

21. **Platou decorativ,**
1786, Sibiu, maistru D.S.
Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

22. **Platou decorativ,**
1779, Sibiu. Gravat cu scenă de vânătoare
Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

23.
24.
25.

23. **Talere decorative**
24. sec. al XVIII-lea Sibiu și Brașov.
25. Gravate cu motive florale.
Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

26. **Talere decorative**
27. sec. al XVIII-lea, Sibiu
Colecție particulară.

https://biblioteca-digitala.ro

28. **Cană cilindrică,**
1720, Brașov, gravată cu emblema breslei postăvarilor
Colecție particulară

https://biblioteca-digitala.ro

29. **Cană cilindrică,**
1754, Brașov, maistru Michael Meldt (1720-1772).
Gravată cu emblema breslei croitorilor.
Colecție particulară

https://biblioteca-digitala.ro

30. **Cană cilindrică,**
1749, Brașov, maistru Michael Meldt (1720-1772).
Gravată cu emblema breslei blănarilor.

Colecție particulară

https://biblioteca-digitala.ro

31. **Cană cilindrică,**
1692, Brașov. Gravată cu emblema breslei tăbăcarilor.

Colecție particulară

https://biblioteca-digitala.ro

32. **Cană tronconică,**
1661, Sighișoara, maistru H.K.
Gravată cu emblema breslei blănarilor

https://biblioteca-digitala.ro

33. **Cană tronconică,**
1659, Sighișoara, maistru M.K.
Gravată cu emblema breslei pantofarilor.

https://biblioteca-digitala.ro

34. | **Cană cilindrică,** 1716, Sibiu?

https://biblioteca-digitala.ro

35. **Cană tronconică,** a doua jumătate a sec. XVII-lea, Sighișoara, maistru G.B

https://biblioteca-digitala.ro

36. **Cană tronconică,** a doua jumătate a sec. al XVII-lea, Sibiu.

https://biblioteca-digitala.ro

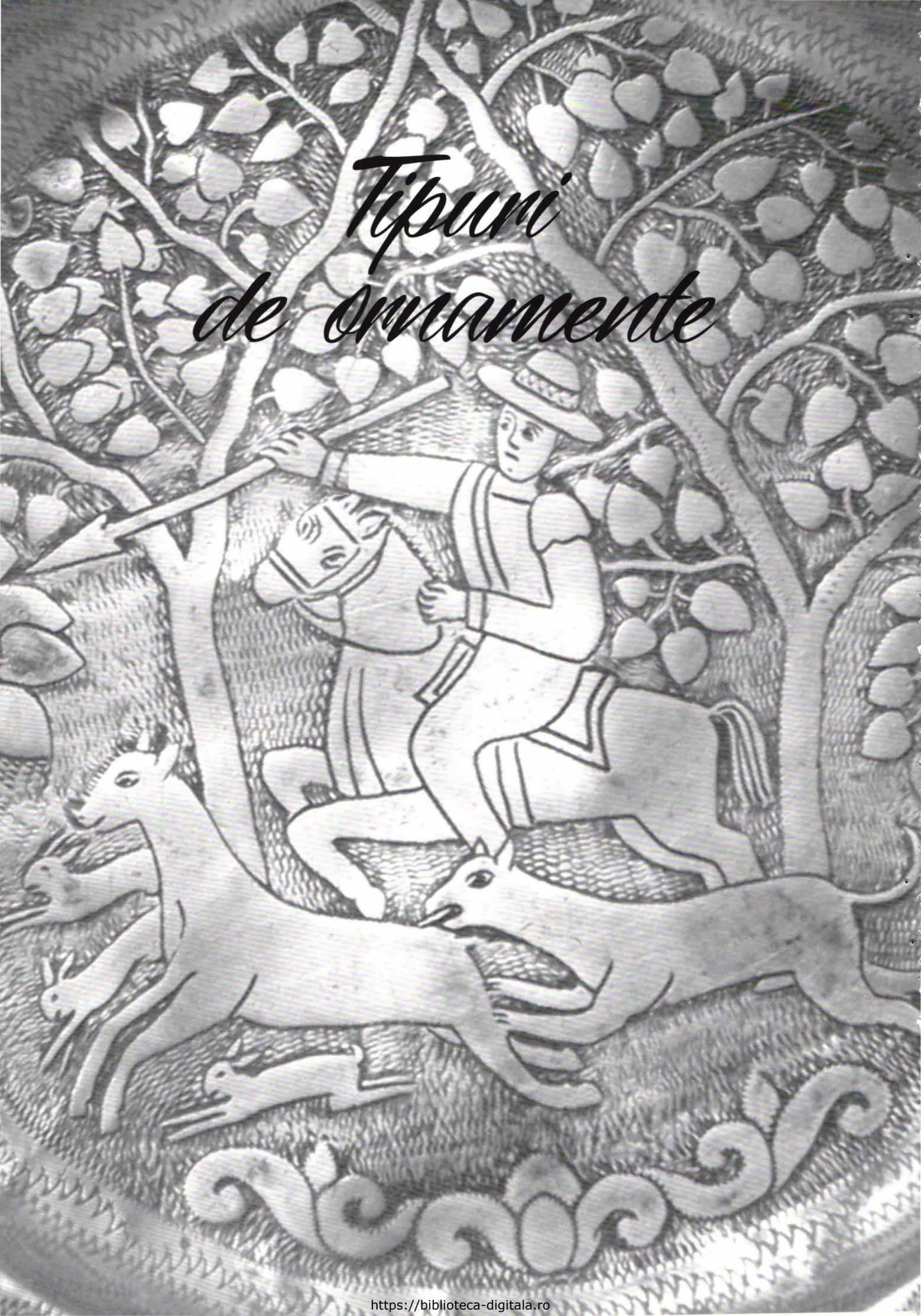
38. **Flacon hexagonal,**
stil Renaștere,
sec. al XVI-lea, Transilvania.

39. **Flacon paralelipipedic,**
stil Renaștere, sec. al XVII-lea,
Transilvania

37. **Recipient cu capac de înșurubare,**
a doua jumătate a sec. al XVII-lea,
Brașov

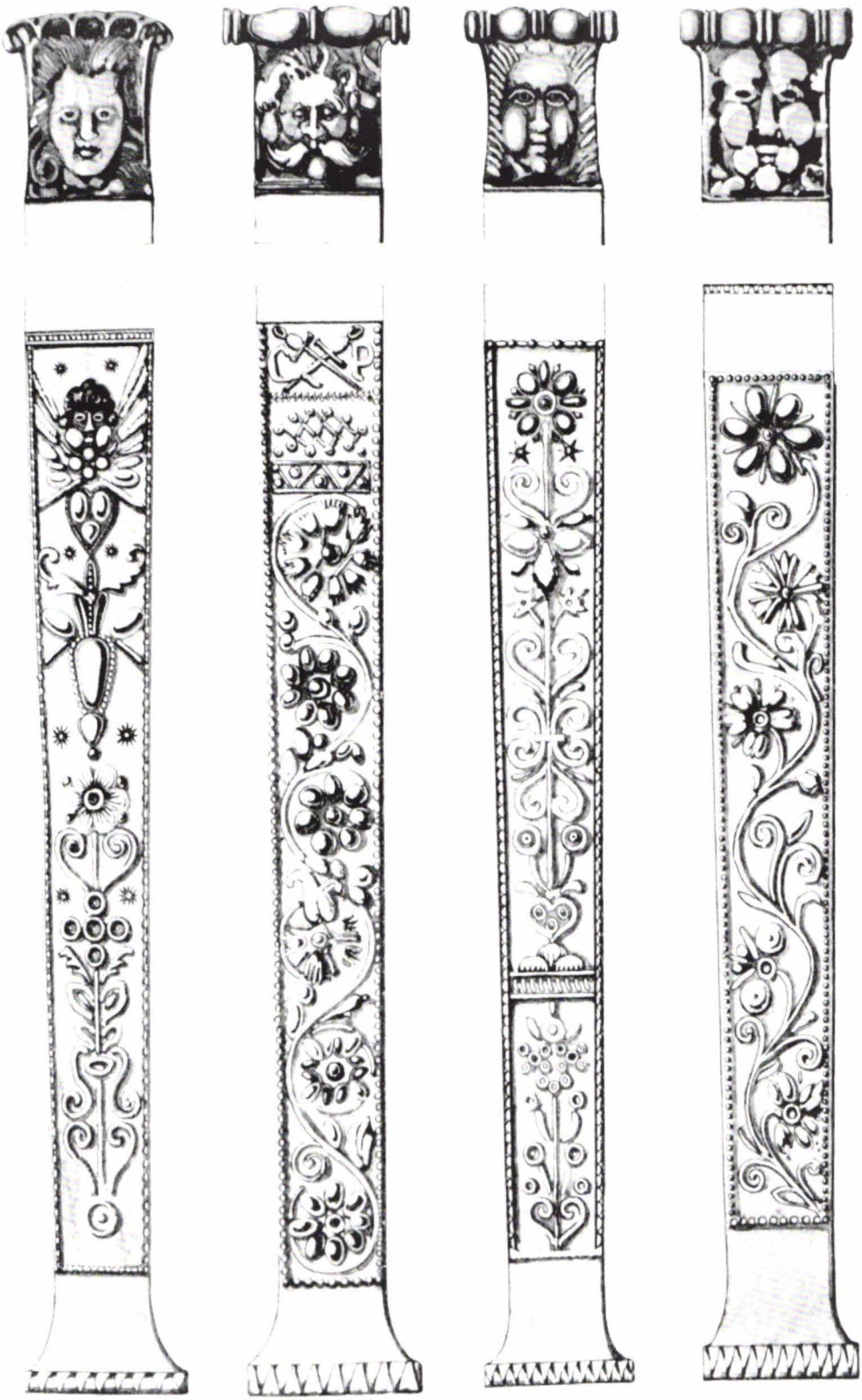
https://biblioteca-digitala.ro

Tipuri de ornamente

https://biblioteca-digitala.ro

Tipuri de toarte

© **Huber U. și Oertel G.,** *„Siebenbürgisch-sächsisches und anderes* **Zinn***"*

https://biblioteca-digitala.ro

© **Sluka Horst,** *„Siebenbürgisch-sächsisches **Zinn**"*

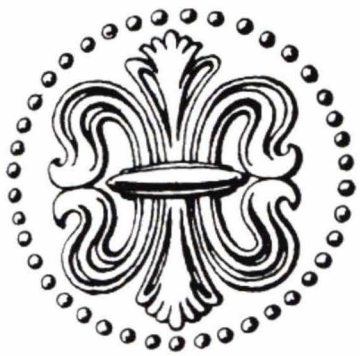
https://biblioteca-digitala.ro

© **Sluka Horst,** *„Siebenbürgisch-sächsisches* ***Zinn"***

https://biblioteca-digitala.ro

Tipuri de plachete

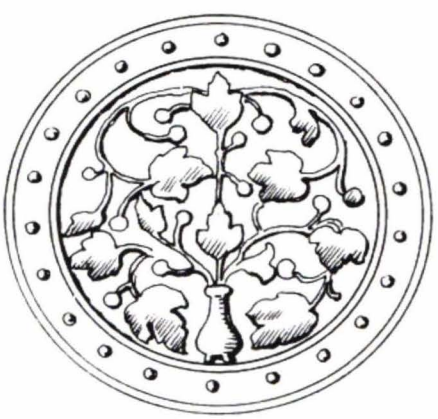

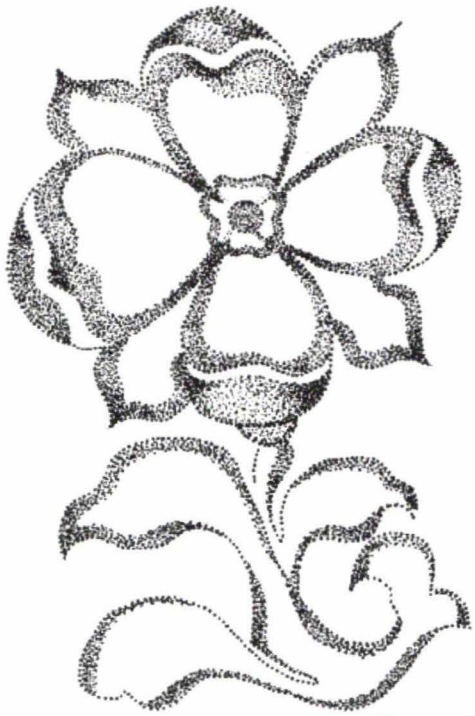

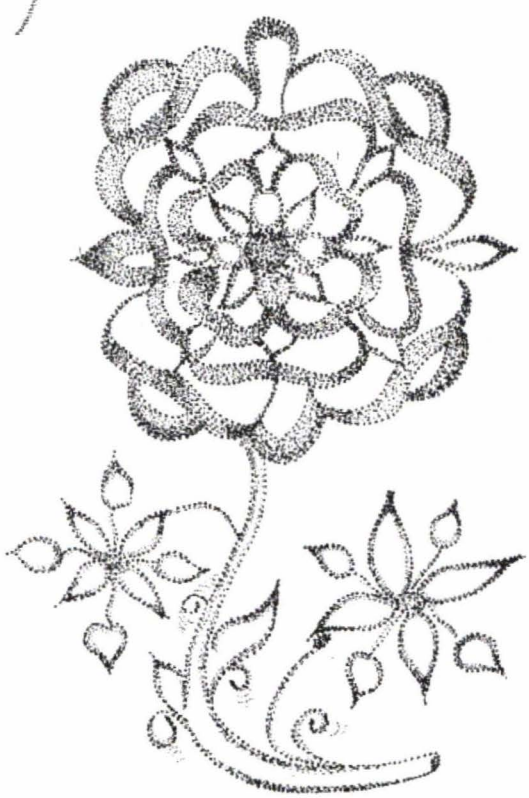
© Huber U. Și Oertel G., *„Siebenbürgisch-sächsisches und anderes* ***Zinn", PL.IV***

https://biblioteca-digitala.ro

Motive decorative gravate

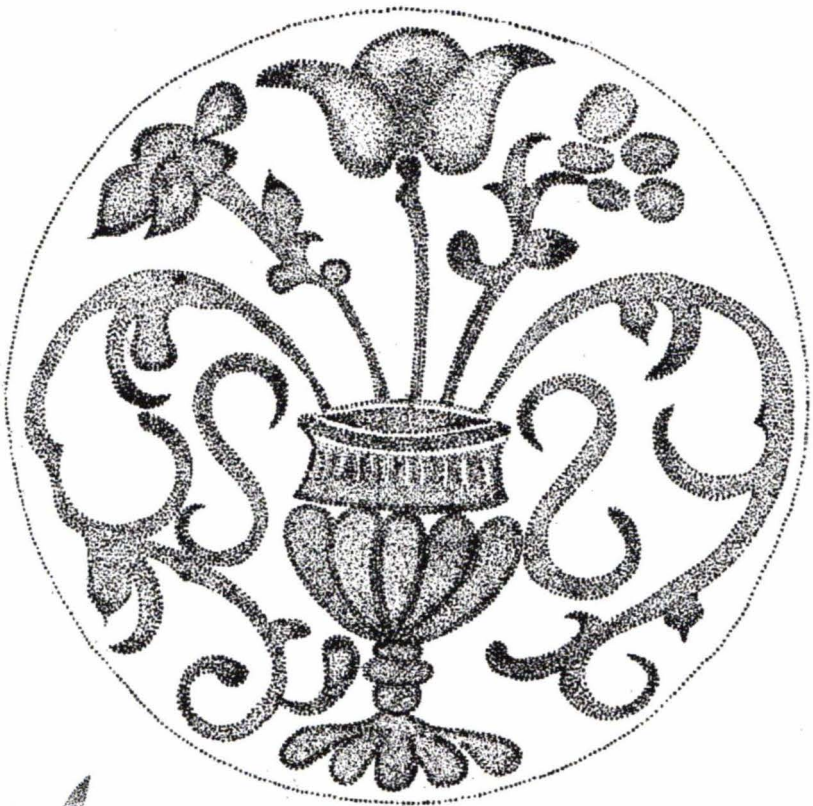

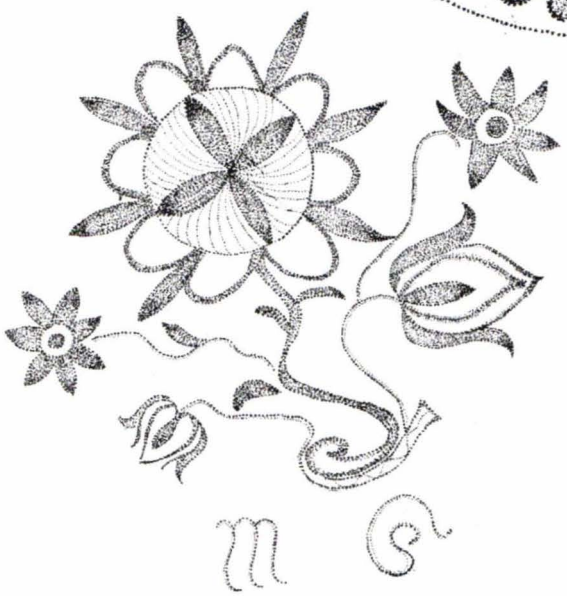

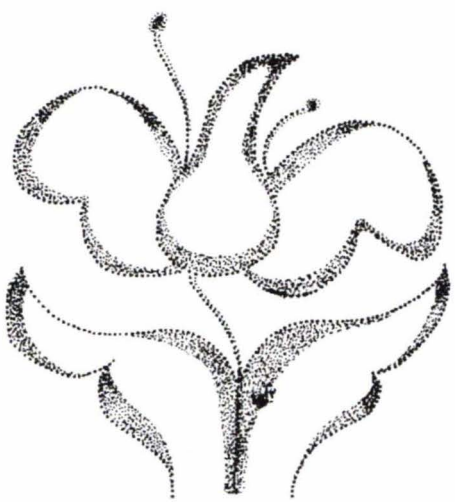

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

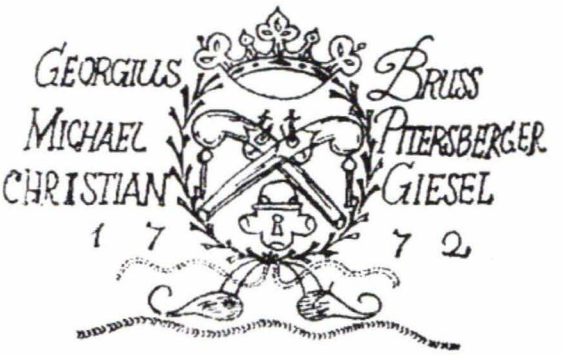

© **Sluka Horst,** *„Siebenbürgisch-sächsisches* ***Zinn"****.p.89*

https://biblioteca-digitala.ro

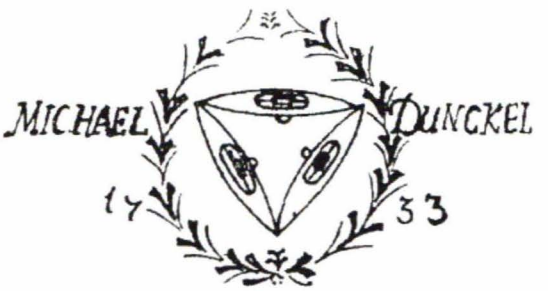
Embleme de breaslă

1. Emblema breslei lăcătuşilor din Braşov, 1772,

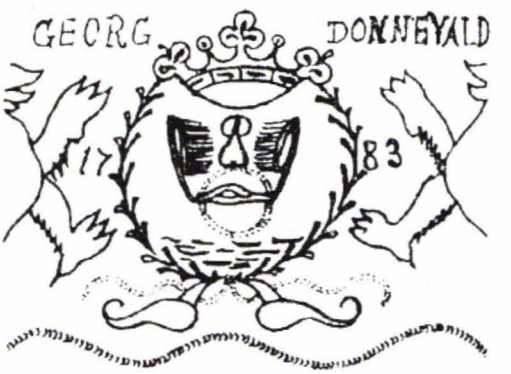
2. Emblema breslei ţesătorilor de lână din Braşov, 1766,

3. Emblema breslei ţesătorilor din Braşov, 1733,

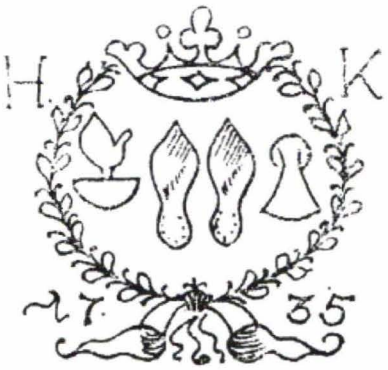
4. Emblema breslei perpetarilor din Braşov, 1787,

https://biblioteca-digitala.ro

1. Emblema breslei croitorilor din Braşov, 1750,

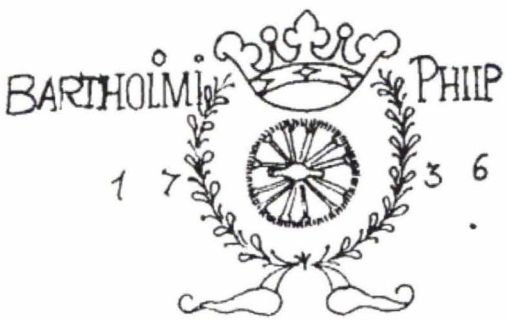
2. Emblema breslei cizmarilor din Braşov, 1735,

3. Emblema breslei cojocarilor din Braşov,

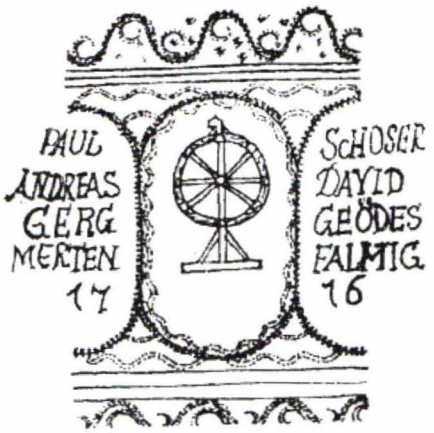

4. Emblema breslei cizmarilor din Braşov, 1766,

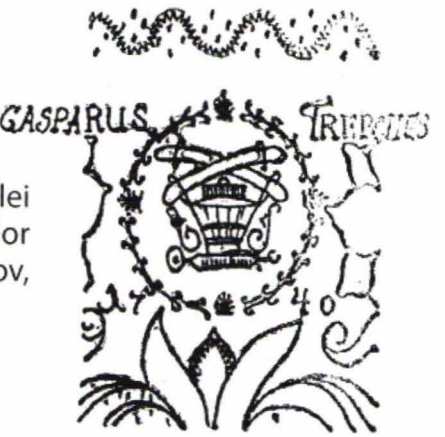

5. Emblema breslei rotarilor din Braşov, 1736,

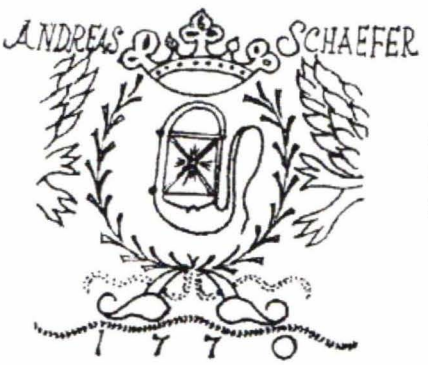
https://biblioteca-digitala.ro

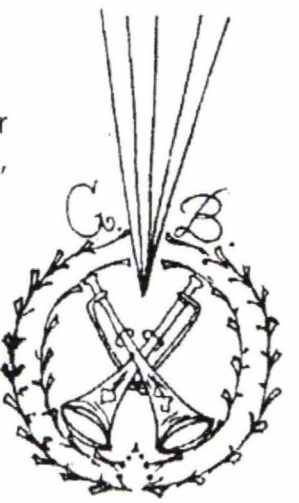
1. Emblema breslei funarilor din Braşov, 1716,

2. Emblema breslei tăbăcarilor din Braşov,

3. Emblema breslei curelarilor din Braşov, 1770,

4. Emblema trompeţilor din Braşov, sec. XVIII,

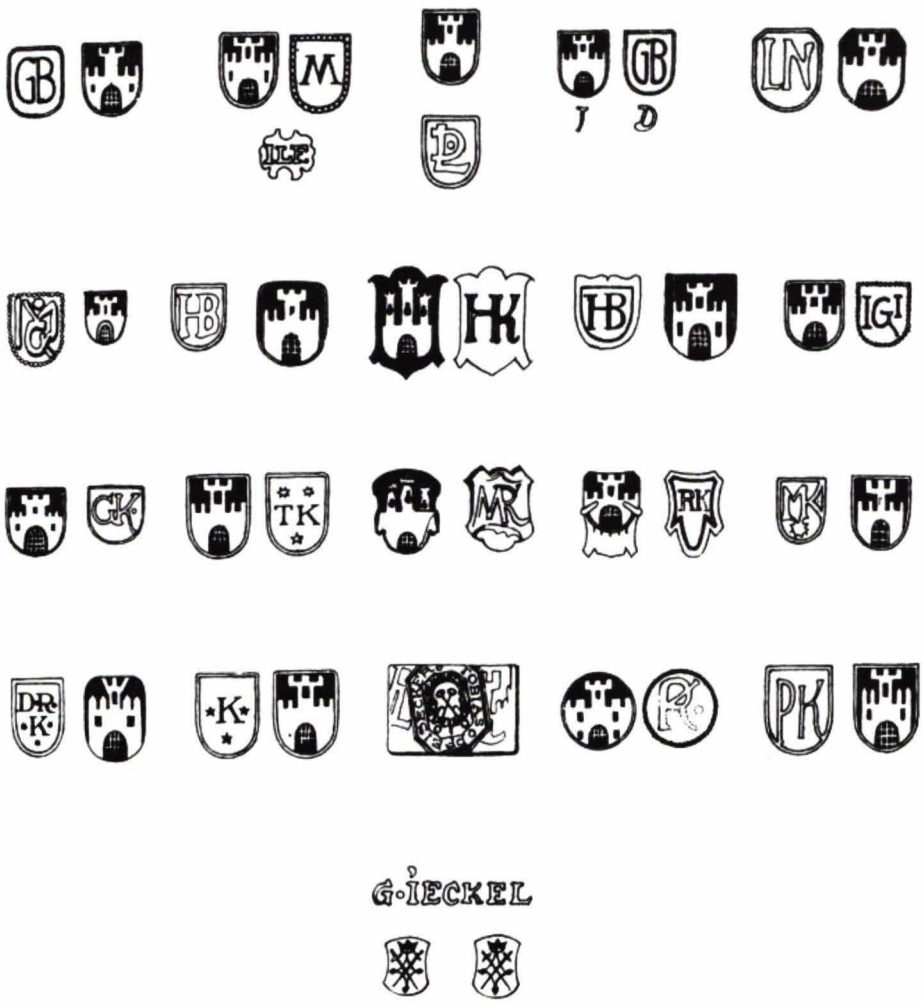

5. Emblema breslei măcelarilor din Braşov, 17220,

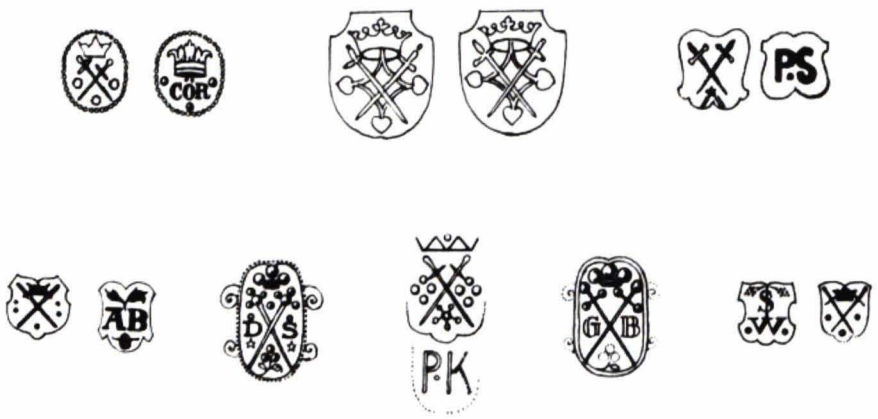
https://biblioteca-digitala.ro

Tipuri de mărci

Mărci Sighișoara

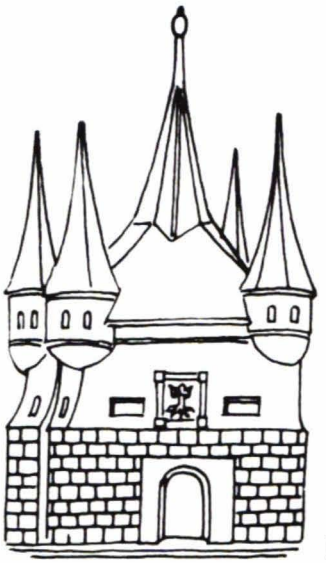

Mărci Sibiu

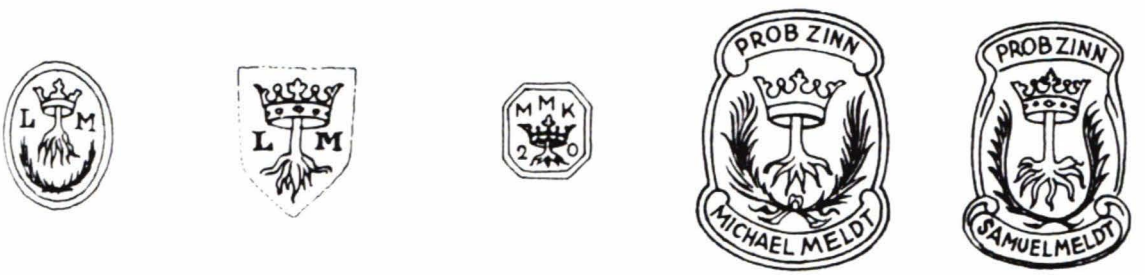
https://biblioteca-digitala.ro

Mărci brașovene

Poarta Ecaterinei, Brașov

https://biblioteca-digitala.ro

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Arhive Stat-Brașov, *Mapa – Bresle, Turnători în cositor,* nr.1-AOS, NR.36.

Arhive Stat-Brașov, *col. Acte Bresle, IV,* , nr.1-AOS, NR.36.

Arhive Stat-Brașov, *col. Privilegii, nr.726.*

Arhive Stat-Brașov, *Registrul meșterilor, Cartea calfelor,Fondul Primăriei Brașovului - Colecția Fronius, Colecția Stenner, Col. Acte ale Magistratului privind breslele.*

Adam Adriana și Tănăsoiu Carmen, *„Arta Cositorului în colecțiile Muzeului Național de Artă a României„* București, 2011.

Aichele Frieder, *„Zinn"*, München, 1977.

Berling Karl, *„Altes Zinn"*, Berlin, 1920.

Bertram Fritz, Zimmerman Helmut, *„Begegnungen mit Zinn"*, Praga, 1967.

Bidian I., *„Organizarea și rolul meșteșugurilor în viața economică și socială a orașului Brașov în sec. Al XV-lea"*, în Studii și Materiale de Istorie Medie, vol. III, București, 1975.

Clouzot Henri, *„Les Arts du Métal"*, Paris, 1934.

Csaki Michael, Comisia Monumentelor Istorice, Publicație, „Inventarul monumentelor și obiectelor istorice și artistice săsești din Transilvania, Cluj, 1923.

Cotterell Howard Herschel, Riff Adolphe, Vetter Robert M, *„National Types of Old Pewter"*, New York, 1972.

Demiani, *„Fr. Briot., C. Enderlein und das Edelzinn"*, 1897.

Dwenger Rolf, *„Kunsthandwerkliches Zinngiessen"*, Leipzig, 1983.

https://biblioteca-digitala.ro

Gahlnbäck Johannes, *„Russisches Zinn"*, Leipzig, 1928.
Eichhorn Albert, „Von deutschen Zünften in Kronstadt. II. Die Zinngieser" in Mitteilungen des burzenländer *Sächsischen Museums*, Kronstadt, 1938.
Haedeke Hanns-Ulrich, *„Altes Zinn"*, Leipzig, 1969.
Haldner Anamaria, *„Colecția de cositoare. Catalog"*, Sibiu, 1972.
Hornsby Peter R.G., *„Pewter of the Western World, 1600-1850"*, Exton, Pennsylvania, 1983.
Huber U. Și Oertel G., *„Siebenbürgisch-sächsisches und anderes Zinn"*, 1936.
Limona E., Colecția „Acte în legătură cu breslele brașovene", în „Rev. Arh. St.", București, 1957.
Manolescu Radu, *„Comerțul Țării Românești și al Moldovei cu Brașovul" (sec. XIV-XVI), București, 1965.*
Mitran Gheorghe, *„ Cositorul transilvănean – Gotic, Renaștere, Baroc"*, Muzeul Județean de Istorie, Brașov, 2002.
Mory Ludwig, *„Schönes Zinn"*, München, 1961.
Ohm Annaliese, Bauer Margrit, *„Steinzeug und Zinn"*, Frankfurt, 1977.
Pall Fr., „Comerțul Clujului cu Cracovia", în Acta MN. XIII, Cluj, 1976.
Stara Dagmar, *„Markenzeichen auf Zinn"*, 1978.
Sluka Horst, *„Siebenbürgisch-sächsisches Zinn"*, Münster, 1990.
Toranova Eva, „Cinárstvo na Slovensku" Bratislava, 1980.
Verster A.J.G., „Old European Pewter", London, 1958.
Zimmermann Franz, Werner Karl, Müller Georg, „Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen", 1902.
Weiner Piroska, *„Old Pewter, La Poterie D, Etain"*, Budapesta, 1971.

https://biblioteca-digitala.ro

Tipărit la Tipotex SA
Str. Traian Grozăvescu, nr. 7, Brașov

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ISBN: 978-973-0-12828-4

https://biblioteca-digitala.ro